

”KUINKA PALJON PAREMPI PAIKKA
MAAILMA VOISIKAAN OLLA JOS
KETÄÄN EI KIUSATTAISI”

Yhdeksännen luokan oppilaiden kokemuksia ja näkemyksiä koulu-
kiusaamisesta ja siihen puuttumisesta

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Syksy 2009
Henna Kauppinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

KAUPPINEN, HENNA:

”Kuinka paljon parempi paikka maailma
voisikaan olla jos ketään ei kiusattaisi”
Yhdeksännen luokan oppilaiden koke-
muksia ja näkemyksiä koulukiusaamisesta
ja siihen puuttumisesta

Sosiaalisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 43 sivua, 3 liitesivua

Syksy 2009

TIIVISTELMÄ

Tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yhdeksännen luokan oppilaiden kokemuksia ja näkemyksiä koulukiusaamisesta ja siihen puuttumisesta. Lisäksi kartoitetaan sitä, millaista kiusaamista on tapahtunut ja miten siihen on puututtu, vai onko siihen puututtu lainkaan. Aineisto kerättiin kirjoitelmina syyskuussa 2009 ja tutkimukseen osallistui erään lahtelaisen koulun yhdeksännen luokan oppilaita, yhteensä 14 oppilasta. Saatuja tuloksia ei pyritä yleistämään, vaan ne kertovat yhden koululuokan oppilaiden kokemuksista ja näkemyksistä.

Tutkimuksen teoriaosassa käsitellään koulukiusaamisen taustaa ja määrittelyä sekä sitä, miten siihen tulisi puuttua ja miten sitä voitaisiin ennaltaehkäistä interventiomenetelmän avulla. Puuttumista tarkastellaan koulu-, luokka- ja yksilötasolla.

Tutkimustuloksista selviää, että kiusaaminen oli jokaiselle luokan oppilaalle jollain tapaa tuttua. Osaa oli kiusattu ja jokainen tiesi ainakin jonkun kiusaamistapausten. Huomattavaa tutkimustuloksissa oli kiusaamisen yleisyys. Myös kiusaamisen huomaamisen vaikeus korostui tutkimustuloksista. Johtopäätöksenä voitaisiinkin todeta, että kiusaaminen oli jokaiselle oppilaalle jollain tapaa tuttua, eivätkä he kokeneet, että kiusaamiseen puututtaisiin riittävästi.

Avainsanat: kiusaaminen, puuttuminen

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

KAUPPINEN, HENNA:

”How much better place world could be
if no one were bullied”

Ninth graders experiences and opinions
about school bullying and intervention

Bachelor’s Thesis in Social Services, Option in social pedagogy for work with
children and young people, 43 pages, 3 appendices

Autumn 2009

ABSTRACT

The purpose of this qualitative study is to clarify ninth graders experiences and opinions about school bullying and intervention. In addition, the study is charting pupils’ opinions in what kind of bullying has existed and how they have intervened on it, or have they. The material of this study was collected as essays in September 2009 and ninth graders of this certain school in Lahti participated in this study, altogether fourteen pupils. The results of the study cannot be generalized, but they will inform about the experiences and opinions of one class.

The theory part of the study deals with the background and definitions of bullying and how bullying should be intervened and how it could be prevented with intervention. Interference is examined on school-, class- and individual levels.

Based on the results of the study, bullying had been familiar on some way to all of the pupils. Part of them had been bullied and every one of them knew at least one case where bullying had existed. The remarkable result was the commonness of bullying. Also the difficulty of identify bullying highlighted in the study. As a conclusion, bullying was familiar on some way to every pupil and they didn’t experience that intervening on bullying was sufficient.

Key words: bullying, intervention

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KOULUKIUSAAMINEN	3
2.1	Koulukiusaamisen määrittelyä	3
2.2	Koulukiusaamisen syyt ja ilmenemismuodot	4
2.3	Tyttöjen ja poikien erot kiusaamisessa	7
2.4	Vertaisryhmän merkitys	9
2.5	Koulukiusaamisen vaikutukset	10
3	KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN JA ENNALTAEHKÄISY	12
3.1	Interventiomenetelmä	12
3.2	Koulutason puuttuminen	13
3.3	Luokkatason työskentely	14
3.4	Yksilötason työskentely	16
4	AIEMPIA TUTKIMUKSIA KOULUKIUSAAMISESTA	18
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄT	20
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
6.1	Rajaus ja perustelut	21
6.2	Tutkimusote	21
6.3	Tutkimuksen kohderyhmä	22
6.4	Aineiston hankinta	22
6.5	Tulosten analysointi	23
6.6	Tutkimuksen luotettavuus	24
7	TUTKIMUSTULOKSET	26
7.1	Kokivatko oppilaat tullessaan kiusatuiksi	26
7.2	Olivatko oppilaat huomanneet jotakuta muuta kiusattavan	27
7.3	Millaista kiusaamista oppilaat olivat havainneet	28
7.4	Kokivatko oppilaat että kiusaamiseen oli puututtu ja jos, niin miten	30
7.5	Millaisia ajatuksia tai tuntemuksia kiusaaminen oppilaissa herätti	33
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	38

9	POHDINTA	40
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Koulukiusaaminen ja kiusaaminen yleensäkin ovat aina tietyin väliajoin enemmän esillä niin mediassa, kuin kulttuurissa ja ihmisten puheissa ja asenteissa yleensä. Kiusaaminen on varmasti kaikille jollain tapaa tuttu ilmiö ja se käy monelle tutuksi jo lapsuudessa, jos ei omassa elämässä, niin tarinoissa. Lapsille suunnatuista tarinoista ainakin H. C. Andersenin Ruma ankanpoikanen on ihastuttanut ja vihasuttanut monia sukupolvia ja siinä käsitellään selkeästi kiusaamista ja syrjintää. Näitä on käsitelty myös muun muassa Pekka Töpöhäntä -kirjoissa, joten voitaisiinkin sanoa, että aiheesta tehdään kirjallisuutta jopa lapsille.

Perusopetuslain seitsemännän luvun 29. pykälässä säädetään, että jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki 21.8.1998/628 29 §). Kuitenkin koulukiusaaminen on erityisesti 1900-luvulla kansainvälisesti esiin noussut ilmiö, joka koskettaa monia. Kiusaaminen on ollut Suomessa taas erityisen paljon esillä 2000-luvulla, kun nuorten pahoinvointi on tullut aiempia vuosikymmeniä näkyvämmäksi: Suomea järkyttivät Jokelan ja Kauhajoen koulusurmat, jotka nostivat koulukiusaaminen aivan uudella tavalla otsikoihin. Molemmissa tapauksissa ampujalla oli takanaan monen vuoden piina, sillä sekä Pekka-Eric Auvinen että Matti Saari olivat joutuneet tahoillaan koulukiusatuiksi. Nämä tapaukset herättivät paljon keskustelua ja kritiikkiä, sillä nuorten palvelut ovat olleet toistuvasti niitä, missä yhteiskunta säästää (Särkelä 2008, 118).

Kun valtion talous on heikko, se näkyy myös palveluissa ja usein säästetään juuri siellä, missä ei pitäisi, eli myös mielenterveyspalveluissa. Tulokset nuorten palveluiden vähentämisestä näkyvät nyt suurelta osin nuorten pahoinvointina sekä keskinäisenä kiusaamisena. Kaikkien kuntien resurssit eivät riitä turvaamaan nuorille edes pakollisia palveluita, kuten koulukuraattoreja sekä koulupsykologeja. Kasvavalle nuorelle on kuitenkin erittäin tärkeää että tukea on tarjolla tarvittaessa, sillä monilla nuorilla ei ole lainkaan tukiverkostoa joille kertoa kiusaamisesta.

Lasten ja nuorten elämän riskit liittyvät ennen kaikkea ongelmiin sosiaalisissa suhteissa sekä sosiaalisten suhteiden puutteisiin. Riskivyyhykkeessä ovat eritoten ne lapset ja nuoret, joiden mahdollisuudet saada kasvulleen tukea kotoa ja lähiyhteisöltä ovat kaikkein rajallisimpia. Lasten ja nuorten terveen ja tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta riskitekijöitä ovat muun muassa vanhempien mielen-terveysongelmat ja lisääntynyt päihteidenkäyttö. (Lämsä 2009, 28.) Jokainen lapsi ja nuori tarvitsee elämäänsä turvallisen aikuisen.

Koulukiusaaminen on hyvin yleistä ja jokainen peruskoulun oppilas on varmasti törmännyt kiusaamiseen ainakin jossain muodossa. On hälyttävää, ettei kiusaamiseen edelleenkään aina osata puuttua eikä sitä välttämättä edes huomata.

Kiusaaminen on vakava yhteiskunnallinen ongelma, joka jättää jälkensä kehitysvaiheessa olevaan nuoreen ja arvet voivat seurata perässä jopa vuosikymmeniä koulun lopettamisen jälkeen. Tästä syystä kiusaamiseen puuttumista ja ennaltaehkäisyä ei voida korostaa liikaa. Tässä tutkimuksessa keskitytäänkin tutkimaan nuorten omia kokemuksia ja näkemyksiä kiusaamisesta sekä siihen puuttumisesta.

Kiusaamista on määritelty monin eri tavoin ja jatkuvasti kehittyvä teknologia on tuonut aivan uusia kiusaamismuotoja, kuten kännykkä- ja nettikiusaamisen. Tässä tutkimuksessa käsitellään kuitenkin perinteisiä kiusaamismuotoja. Tutkimuskohteenä ovat erään lahtelaisen yläkoulun yhdeksännen luokan oppilaat. Tutkimuksessa selvitetään, kokevatko oppilaat tullessa kiusatuiksi ja millaista kiusaamista he ovat havainneet sekä miten kiusaamiseen on puututtu vai onko siihen puututtu lainkaan. Tutkimuksessa kartoitetaan myös oppilaiden ajatuksia ja tunteita kiusaamiseen liittyen. Ensisijaisena tavoitteena on saada nuorten ääni kuuluviin, sillä nuoret ovat oman ympäristönsä asiantuntijoita.

2 KOULUKIUSAAMINEN

2.1 Koulukiusaamisen määrittelyä

Käsitteenä koulukiusaaminen tuo mieleen erilaisia mielikuvia. Kuten nimikin jo kertoo, se on koulussa tapahtuvaa kiusaamista, henkistä tai fyysistä. Christina Salmivallin määritelmän mukaan kiusaaminen *on yhteen ja samaan oppilaaseen toistuvasti kohdistuvaa tahallisen vihamielistä käyttäytymistä*. Se on systemaattista ja toistuvaa ja lisäksi kiusaamistilanteessa korostuu osapuolten epätasaväkyisyys: kiusaaja on jollain tavalla kiusattua vahvempi. (Salmivalli 2003, 11.)

Opettajilla ja oppilailla voi olla usein myös erilaiset näkemykset siitä, mikä on kiusaamista ja tämä osaltaan vaikeuttaa kiusaamiseen puuttumista kouluissa. Perusopetuslaissa mainitaan käsitteet väkivalta, kiusaaminen sekä häirintä ja koulukiusaaminen yhdistetään usein juuri väkivallan käyttöön. Kiusaamisen määritelmästä keskusteltaessa on myös pohdittu, täyttävätkö *häirintä* ja *kiusoittelu* kiusaamisen kriteerit. Päivi Hamaruksen mukaan *häirintä* on tiettyyn henkilöön kohdistuvaa käyttäytymistä, joka aiheuttaa tässä henkilössä merkittävää emotionaalista kärsimystä. *Häirintä* voidaan liittää myös *seksuaaliseen häirintään*. *Kiusoittelu* taas voi olla vaikeampaa erottaa kiusaamisesta, sillä toiset pitävät sitä normaalina osana elämää, kun taas toiset kokevat sen selkeästi yhdeksi kiusaamisen muodoksi. (Hamarus 2006, 47 - 49.)

Dan Olweuksen määritelmän mukaan yksilö on kiusaamisen uhri, mikäli hän on *toistuvasti tai pidempään alttiina yhden tai useamman muun negatiivisille teoille*. Koulukiusaamista tapahtuukin usein ryhmissä ja näin ollen kiusattu jää vielä helpommin alakynteen. Negatiivinen teko on Olweuksen mukaan kyseessä silloin, kun joku tahallisesti tuottaa tai yrittää tuottaa toiselle vammoja tai epämiellyttävän olon sanoin, fyysisillä teoilla tai elkeillä, ryhmästä poissulkemalla tai kieltäytymällä noudattamasta toisen toiveita. (Olweus 1992, 14.)

Kiusaaminen voidaan siis ymmärtää monella eri tavalla. Puuttumisen kannalta oleellista on, miten ymmärrämme kiusaamisen. Kenties yleisimmän määritelmän mukaan kiusaaminen on *pitkäaikaista ja toistuvaa henkistä, fyysistä tai sosiaalista väkivaltaa, joka kohdistuu kiusattuun*. Kiusaamisessa vallitsee epätasapaino kiusaajan ja kiusatun välillä, jolloin kiusattu joutuu puolustautumaan tai on avuton kiusaajaa tai kiusaajia vastaan. (Hamarus 2008, 12.)

2.2 Koulukiusaamisen syyt ja ilmenemismuodot

Syitä kiusaamiselle on yleisesti ottaen niin monia, kuin on kiusaamistapauksiakin ja myös kiusaamisen ilmenemismuotoja on useita. Kenties helpoiten huomattavissa oleva kiusaamisen muoto on *äkillinen fyysinen päälleikäminen, fyysinen aggressio*. Siinä kiusaaminen on fyysistä päälle käymistä, kuten lyömistä, potkimista, tönimistä tai muuta vastaavanlaista toimintaa. *Fyysisen väkivallan eli räjähtävän kiusaamisen* syynä on voinut olla aiemmin tapahtunut kina, joka on paisunut väkivallan käytöksi. Toisaalta väkivaltainen käytös saatetaan purkaa myös täysin ulkopuoliseen henkilöön. Tällainen yksittäinen päälleikäynti saattaa tapahtua myös ilman mitään varsinaista syytä, jolloin siinä ei välttämättä ole taustalla pitkkestöistä tapahtumasarjaa. (Hamarus 2006, 76.)

Väkivaltainen käytös saattaa toistuessaan olla myös tapa pitää yllä omaa sosiaalista asemaa yhteisössä. Etenkin poikien keskuudessa esiintyy tappeluita, joiden syyt liittyvät usein ryhmän rooleihin ja niiden ylläpitoon. Tappeluiden syiksi nimetään usein jonkin typerän asian sanominen tai toisen ärsyttävä käytös. (Hamarus 2006, 77 - 78.) *Aggressiiviseen käyttäytymiseen* liittyy yleensä voimakkaasti vallanhalu ja aggressiot saattavat kohdistua myös vanhempiin sekä opettajiin (Höistad 2003, 64).

Eräs myös yleinen, jollei yleisin, kiusaamisen muoto on *sanallinen kiusaaminen*. Siinä pyritään aiheuttamaan lähinnä sanallisesti paha mieltä toiselle. Sitä voivat kuitenkin vahvistaa eleet, ilmeet ja matkiminen, sekä jopa pieni töniminen. Yleisesti ottaen *sanallinen kiusaaminen* on nimittelyä, haukkumista, pilkkaamista,

ivaamista tai halventavaa tapaa puhua toisesta. *Sanallinen kiusaaminen* voi olla myös epäsuoraa, eli ilkeiden juorujen ja huhujen levittämistä toisesta. (Hamarus 2006, 78.)

Myös *syrjiminen* ja *eristäminen* ovat yksi koulukiusaamisen muoto. Tällöin kiusaaminen alkaa yleensä prosessina, jossa joku oppilas ja hänen lähipiirinsä syrjivät jotain oppilasta toistuvasti ja lopulta se johtaa syrjityn oppilaan poissulkemiseen eli *eristämiseen* koko yhteisöstä. *Syrjimiseen* ei liity välttämättä mitään toiminnallista kiusaamista, oppilas vain jätetään järjestelmällisesti porukan ulkopuolelle. Tällaisessa tapauksessa syynä on yleensä syrjityn erottuminen luokassa vallitsevasta kulttuurista, eli hän voi käyttäytyä ryhmän normeista poikkeavalla tavalla. Normeilla tarkoitetaan ryhmässä vallitsevia, usein ääneen lausumattomia sääntöjä siitä, miten ryhmässä pitäisi toimia ja käyttäytyä tullakseen hyväksytyksi (Salmivalli 2003, 34). Kiusattu voi olla myös ulkoisesti erilainen kuin muut. *Eristäminen* voi ulottua myös kiusatun omaisuuteen, jolloin kiusatun tavaratkin koetaan jollain tapaa inhottavina. (Hamarus 2006, 79 - 81.)

Ärsytyksestä johtuva kiusaaminen taas on kiusaamista, jossa vastuu kiusatuksi tulemisesta on erityisesti kiusatulla. *Ärsytyksessä johtuvassa kiusaamisessa* kiusattu ei tyydy hänelle määriteltyyn, eristettyyn rooliin, vaan hän pyrkii toistuvasti mukaan ryhmään. Tällainen mukaan pyrkiminen ärsyttää muita oppilaita, mikä johtaa lopulta siihen, että kiusaaminen katsotaan kiusatun syyksi. Hän pyrkii mukaan siitä huolimatta, ettei häntä haluta mukaan ryhmään. Tälle kiusaamismuodolle tyypillinen syy on, ettei kiusattu välttämättä tunnista ryhmän epävirallisia normeja ja tulee rikkoneeksi niitä. Tällaiset niin sanotut ärsyttävät oppilaat pyrkivät luomaan sosiaalisia suhteita nopeasti ja kokevat luokkatoverin pienenkin myönteisen eleen hyvin voimakkaana, miksi he myös saavat pettyä useasti. (Hamarus 2008, 67 - 69.)

Suhdekriisinä alkava kiusaaminen on kiusaamista, jossa kiusaaja ja kiusattu ovat aiemmin saattaneet olla hyviäkin ystäviä, mutta heidän välilleen on jostain syystä tullut kriisi, välirikko. Näissä tapauksissa kiusaamiseen liittyy usein kolmas osapuoli, jonka suhde vaikuttaa kahden muun oppilaan keskinäiseen suhteeseen, ollen

näin ainakin osasyynä kriisin aiheutumiseen. Erityisesti näissä tapauksissa, joissa osapuolia on useampia, oleellinen syy kiusaamisen alkuun on oman tai jonkun toisen osapuolen vaikutusvallan tunnistaminen ja sen hankkiminen tai tavoittelu. (Hamarus 2008, 65, 66.) Usein tilanteissa, joissa syntyy niin sanotusti kolmansia osapartyöriä, voitaisiin kiusaamisen syyksi mainita useimmiten kateus. Myös kateus ja mustasukkaisuus ovat kiusaamisen alkuunpanevia voimia ja onkin melko luonnollinen ilmiö, että tulemme kateellisiksi niille, jotka omaavat sellaista mitä meillä itsellämme ei ole (Höistad 2003, 69).

Häirintää ei ole aina koettu koulukiusaamiseksi, sillä se ei välttämättä täytä kaikkia kiusaamiselle ominaisia tunnusmerkkejä. Kiusaamiselle ja *sukupuoliselle häirinnälle* onkin olemassa omat tunnusmerkkinsä, mutta kyse ei ole kuitenkaan selkeistä erilaisista ilmiöistä. *Sukupuolinen häirintä* on ei-toivottua ja yksipuolista sukupuolisuuteen liittyvää fyysistä tai sanallista lähestymistä. Se voi olla muun muassa nimittelyä, vihjailevia eleitä, ilmeitä tai viestejä tai sitten fyysisen koskemattomuuden loukkaamista, kuten rintojen tai reisien koskettelua ja puristelua. *Häirinnän* syynä voidaan nähdä sukupuolten välisiin valtasuhteisiin liittyvä ylivalta ja voima, näyttämisen halu. (Hamarus 2008, 70.)

Prosessikiusaamisessa kiusaaminen alkaa ikään kuin huomaamatta ja kehittyy pikku hiljaa prosessimaisesti kohti huippua. Tällaista tapahtuu usein esimerkiksi silloin, kun ryhmä on vasta muodostumassa tai luokkaan tulee uusi oppilas. Kiusaaminen voi alkaa myös jostain nolosta yksittäisestä tapahtumasta, jota muistellaan ja jolle nauretaan ryhmän kesken. Vieroksuttua oppilasta aletaan usein nimittellä ja häntä ikään kuin testataan. Testaaminen on luokkayhteisössä mahdollista, koska se tapahtuu yleensä leikinlaskun varjolla ja se on yleisesti ottaen sellaista oppilaiden välistä toimintaa, josta ei saa suuttua. Yhteisen hauskan nojalla koko luokka osallistuu kiusaamiseen ja se ikään kuin oikeuttaa toiminnan: siitä tulee tapa suhtautua kiusattuun. Samalla tapa leviää ja siitä tulee koko yhteisön tapa kohdella kiusattua. Tällaisissakin tapauksissa syynä on useimmiten erilaisuus ja ryhmästä poikkeavuus, mutta kiusatuksi joutuminen voi olla myös sattumaa. (Hamarus 2008, 56 - 61.)

Myös *tiedostamaton kiusaaminen* luokitellaan yhdeksi kiusaamisen muodoksi ja sillä on paljon yhteistä *prosessikiusaamisen* kanssa. Siinä kiusaaminen on ollut niin huomaamatonta yhteisön sisällä, etteivät yhteisön jäsenet itsekään ymmärrä kiusaavansa tai tiedosta kiusaamisen olemassaoloa. He ovat tulkinneet toimintansa leikiksi, samoin kun muut yhteisön jäsenet. Toisinaan myöskään kiusattu ei koe häneen kohdistuvaa toimintaa kiusaamisena. Kuitenkin mikäli kiusattu kokee tulleensa kiusatuksi ja kertoo siitä aikuisille, oppilasyhteisö suhtautuu häneen usein kielteisesti ja hänestä tulee ikään kuin luokan petturi. (Hamarus 2006, 90 - 91.)

Yleisesti ottaen ratkaisevana tekijänä luokkayhteisössä tapahtuvassa kiusaamisessa on ryhmän paine. Harvoin kiusaaja on täysin yksin, vaan yleensä hänellä on vähintään yksi kiusaamista kannustava tai hiljaisen hyväksyntänsä antava toveri. Ryhmän paine on hyvin vahvaa ja ryhmän jäsen voi joutua pakotetuksi toimimaan tavalla, jolla ei toimisi koskaan muulloin eikä varsinkaan yksin. (Höistad 2003, 67.) Eräs kiusaamisen yleisimmistä syistä on kiusatun erilaisuus, joka liittyy toimintatapoihin, taustaan tai ruumiillisiin tekijöihin (Gordon ym. 2000, 131).

Tiivistetysti kiusaaminen voidaan jakaa *fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kiusaamiseen*. *Fyysiseen kiusaamiseen* liitetään fyysinen väkivalta, tönimisestä hakkaamiseen. *Psyykinen kiusaaminen* taas on sanoilla, eleillä ja ilmeillä tapahtuvaa kiusaamista. *Sosiaalisessa kiusaamisessa* pyritään vaikuttamaan oppilaiden vuorovaikutus- sekä ystävyyssuhteisiin. (Hamarus 2008, 45 - 46.)

2.3 Tyttöjen ja poikien erot kiusaamisessa

Yhteiskunnassa ilmenevät sukupuoliin liittyvät stereotyypit ovat nähtävissä myös kouluyhteisössä ja tytöt ja pojat käyttäytyvät myös kiusaamistilanteessa yleensä eri tavalla. Myös opettajat suhtautuvat tyttöihin ja poikiin eri tavoin ja erilaisin odotuksin, joiden mukaan niin tyttöjen kuin poikienkin rooli muodostuu ryhmässä erilaisen asetelman mukaan. Tytöt ja pojat ovat kiinnostuneita erilaisista asioista, samoin heidän sosiaalinen kanssakäymisensä poikkeaa toisistaan. (Kuula 2000, 32.) Tyttöjen ja poikien erot syrjäytymisprosessissa näkyvät usein niin, että syrjäy-

tyessään tytöt ahdistuvat, kun pojat taas käyttäytyvät epäsosiaalisesti (Kuula 2000, 49).

Poikien harjoittama kiusaaminen on helpompi tunnistaa kuin tyttöjen, sillä se on usein aggressiivisempaa ja selvempää kuin tyttöillä. Se ilmenee ulkoisesti ja on sekä sanallista, että fyysistä. Poikien keskuudessa ilmenee usein ilkkumista ja uhkailua ja pojat ovat tyttöjä taipuvaisempia fyysiseen kiusaamiseen, kuten lyömiseen, potkimiseen tai muuhun toisen koskemattomuutta loukkaavaan tekoon. Pojat myös selvittelevät usein välejänsä painimalla, eivätkä välttämättä aina koe sitä kiusaamiseksi, vaan se voi olla myös tovereiden välistä kisailua. (Höistad 2003, 94.)

Tyttöjen harjoittama kiusaaminen taas on usein epäsuoraa ja se on näin ollen vaikeampaa huomata. Se on tyypillisimmillään hiljaista ja paljon henkilökohtaisempaa kuin pojilla. Tyttöillä on poikia parempi kyky havaita toistensa heikot kohdat, joita he sitten käyttävät hyväkseen kiusaamistilanteessa. Ilkeiden juurujen levittäminen sekä selän takana pahan puhuminen ovat tytöille tyypillisiä tapoja kiusata. Tytöt ovat myös usein taitavia juonittelemaan keskenään ja nöyryyttämään toisiaan. Nykyään tyttöjenkin kiusaaminen tosin alkaa saada aggressiivisempia piirteitä ja he ovat omaksuneet myös poikien tapoja kiusata, kuten rajun nimittelyn sekä fyysisen kiusaamisen. (Höistad 2003, 95 - 100.)

Myös sosiaalinen älykkyyden ja epäsuoran aggression yhteys selittää osittain tyttöjen ja poikien erilaisen käyttäytymisen. Tytöt turvautuvat pääasiassa epäsuoraan kiusaamiseen kenties siitä syystä, että he ovat usein sosiaalisesti älykkäämpiä kuin pojat. Myös tyttöjen vertaissuhteet ovat usein hyvin erilaiset kuin poikien väliset suhteet keskenään: tyttöjen toverisuhteet näyttäisivät mahdollistavan epäsuoran, manipulatiivisen aggression käytön paremmin kuin poikien keskinäiset suhteet. Tyttöjen ja poikien vertaisryhmät ovat erilaiset ja niillä näyttäisi olevan myös erilaiset merkitykset jäsenilleen. Myös toiminta on erilaista tyttö- ja poikaryhmien kesken. (Salmivalli 1998, 41 - 42.)

2.4 Vertaisryhmän merkitys

Vertaissuhteet ovat eritoten kasvavalle lapselle ja nuorelle hyvin merkityksellisiä. Niissä vuorovaikutus on vaativampaa kuin esimerkiksi sisarusten tai vanhempien välisissä suhteissa. Tämä johtuu muun muassa siitä, että vertaissuhteissa toisten lasten kiintymys ja kunnioitus pitää ansaita, toisin kuin vaikkapa vanhempien kiintymys. Vertaisryhmät vaikuttavatkin monin tavoin lapsen käyttäytymiseen ja yksilön kehitykseen ja niissä opitaan niin sosiaalisia taitoja, kuten kommunikointia ja yhteistyötaitoja, sekä empatiakykyä. Vertaisryhmässä saadaan apua myös oman minäkuvan luomiseen. Vertaissuhteet sekä -ryhmät tarjoavat ainutlaatuisen ympäristön lapsen ja nuoren sosiaaliselle, kognitiiviselle ja emotionaaliselle kehitykselle. (Salmivalli 1998, 12 - 13.)

Kuten vertaisryhmillä, myös ryhmänormeilla on erityisesti nuorille suuri merkitys. Ryhmä palkitsee jäseniään normien mukaisesta ja vastaavasti rankaisee normien vastaisesta käytöksestä. Iän myötä ryhmänormit muuttuvat yhä enemmän kiusaamista hyväksyviksi, joten myös kiusaamiseen suhtaudutaan yläluokilla jos ei positiivisemmin, niin jollain tapaa hyväksyvämmiin kuin alemmilla luokilla. Esimerkiksi kiusaamisesta kertominen aiheuttaa oppilastovereissa paheksuntaa, samoin kiusatun kaveriksi ryhtyminen. Lisäksi moni oppilas kokee, että kiusaamiseen on jopa suotavaa osallistua, mikäli haluaa itse tulla hyväksytyksi ryhmässä. (Salmivalli 2003, 34.)

Ryhmän jäsenet ottavat tai saavat ryhmässä erilaisia rooleja, jotka vaikuttavat ryhmässä työskentelyyn. Rooleilla on suuri merkitys ryhmän työskentelyn ja tulosten kannalta ja myös ryhmän koko vaikuttaa oleellisesti ryhmän työskentelyyn. Nykyiset koululuokat ovat yleensä keskikokoisia tai hieman suurempia. Suuret ryhmäkoot aiheuttavat kuitenkin useita haittoja, sillä niissä oppilaille on usein taipumusta jakautua pienemmiksi alaryhmiksi, kuppikunniksi, jolloin myös usein ilmenee kiusaamista ja syrjintää. Suurempien ryhmien, joissa on yleisimmin yli 20 oppilasta, ongelmia ovat passiivisuus, ryhmän jäsenten epätasaisuus, yksilön tarpeiden hukkuminen massaan sekä lisääntyneet ristiriidat ja oppilaiden välinen kilpailu. (Vilén ym. 2002, 212 - 214.)

Ryhmän ulkopuolelle jäämisestä seuraa usein yksinäisyyden tuntemuksia. Yksinäisyys onkin ongelma monelle nuorelle ja se voi olla tilapäistä tai jatkuvaa. Jopa 45 prosenttia nuorista ilmaisee kokevansa lievää yksinäisyyttä kouluvuosinaan. Nuoruusikään liittyy hämmennyksen ja epävarmuuden tunteita, jotka voivat heijastua myös ystävyyssuhteisiin ja näin ollen aiheuttaa yksinäisyyttä. Kenties eniten yksinäisyyttä selittävät yksilön persoonallisuuspiirteet: yksinäiset nuoret arvioivat itsensä helposti syrjäanvetäytyneiksi, masentuneiksi ja epäseurallisiksi. Sen sijaan opettajat arvioivat yksinäisten oppilaiden kuuluvaan kolmeen ryhmään: noin puolet yksinäisistä oli syrjäanvetäytyviä ja useimmiten ujoja, 35 prosenttia oli aggressiivisia ja noin 15 prosenttia yksinäisistä oppilaista oli eri tavalla lahjakkaita. Yksinäisiin nuoriin lukeutuu siis hyvin erilaisia oppilaita. (Peltola ym. 2001, 105 - 107.)

Nuorille ryhmään kuulumisen on erityisen tärkeää ja merkityksellistä myös kehityksen takia. Fyysisten muutosten hyväksyminen ei aina ole helppoa ja fyysinen kypsyys vaikuttaa myös siihen, kuinka nuori sopeutuu ikäistensä seuraan. Ryhmässä on kehitystasoltaan eritasoisia oppilaita, mikä vaikuttaa keskinäiseen toimintaan ja ilmapiiriin. Nuorilla on myös tarve vertailla itseään muihin. Erityisesti aikaisin kehittyneet tytöt ovat ruumiillisten muutosten takia usein kiusaamisen kohteena ja myös myöhään fyysisesti tai psyykkisesti kehittyneitä nuoria kiusataan usein ryhmässä helpommin. (Himberg ym. 2000, 92.)

2.5 Koulukiusaamisen vaikutukset

Koulukiusaaminen jättää jälkensä niin yksilöön, kuin yhteisöönkin. Jos oppimisympäristö ei ole turvallinen, se vaikuttaa vääjäämättömästi myös oppimiseen sekä oppilaiden kouluviihtymiseen. Kiusaamattomuus ja turvallinen ympäristö ovat edellytyksenä kasvuille ja oppimiselle. Pelon ja jännityksen ilmapiirissä myös oppiminen käy hankalaksi. (Hamarus 2008, 76.)

Kiusaamisen yhteisölliset vaikutukset liittyvät paljolti luokan ilmapiiriin ja yhteishenkeen. Kiusaava luokka voi näennäisesti olla yhteisöllinen, mutta sen yhteisöllisyys ei kuitenkaan ole eheää ja perustuu usein jonkun yhteisön jäsenen eristämiseen. Kiusaamisen avulla rakentunutta yhteisöä pitää yllä pelko ja jatkuva toistensa tuottaminen jollekin ryhmän jäsenelle, joten yhteisöllisyys on keinotekoisia. Pelko sekä jatkuva arvostelun ja tarkkailun kohteena oleminen tuottaa ahdistusta ja voi tukahduttaa luovuuden ja ilmaisun. Seurauksena voivat olla myös poissaolot ja oppimisvaikeudet. Luokan oppilaiden käsitykset oikeudenmukaisuudesta saattavat myös hämärtyä, sillä luokassa ovat vallinneet omat, kieroutuneet norminsa. (Hamarus 2008, 76 - 78.)

Paitsi yhteisöllisiä, kiusaamisella on myös yksilöllisiä vaikutuksia. Kiusaaminen vaikuttaa eniten kiusattuun, mutta sillä on vaikutuksia myös kiusaajaan ja muihin ryhmän jäseniin. Kiusaamistilanteessa omaksutaan tietyt roolit, jotka seuraavat usein mukana myös tulevaisuudessa, joten koulukiusaaja voi olla kiusaaja myös tulevaisuuden työpaikallaan. Mikäli kiusaamiseen ei koulussa puututa, myös sivusta seuraajat oppivat, että epäoikeudenmukainen kohtelu voi olla joidenkin kohdalla sallittua ja jopa oikein. Myös syyllisyyden tunteet voivat vaivata pitkälle aikuisuuteen. (Hamarus 2008 78 - 79.)

Kiusattuun kiusaaminen vaikuttaa yksilötasolla kaikkein vakavimmin. Erään tutkimuksen mukaan skitsofreniaa sairastavien taustalta löytyi 30 - 80 prosentissa tapauksista joko seksuaalista tai fyysistä väkivaltaa, johon myös koulukiusaaminen luetaan. Pitkään jatkunut kiusaaminen aiheuttaa henkisiä vaurioita ja nämä voivat tulla esiin myös peruskoulun jälkeen. Kiusaaminen saattaa myös vaikuttaa kiusatun identiteettiin ja ohjata sitä kautta muun muassa ammatinvalintaa. (Hamarus 2008, 79.)

Kiusaamisella on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia, sillä se on aiheena ollut paljon otsikoissa ja herättää keskustelua. On väitetty, että koulukiusaaminen on vaikuttanut osaltaan myös kouluampumisiin, mutta kiusaamista ei kuitenkaan näissä tapauksissa voida yksistään syyttää. Toisaalta emme tiedä miten suuret henkiset vauriot kiusaaminen kussakin tapauksessa uhriinsa jättää, sillä koulukiusaamisella

voi olla psyykkisiä seurauksia, kuten mielenterveysongelmia. Koulukiusaamisella voikin olla vakavia ja kauaskantoisia seurauksia (Hamarus 2008, 80).

3 KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN JA ENNALTAEHKÄISY

Koulukiusaamiseen voi puuttua ja sitä voidaan ehkäistä useammalla eri tavalla. Tässä kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen liittyvässä tutkimusosiossa käytetään teoriapohjana pääosin Salmivallin kiusaamisen ennaltaehkäisymenetelmää eli interventiomenetelmää sekä kiusaamisen monitasoista puuttumismenetelmää, johon sisältyvät koulu-, luokka sekä yksilötason puuttuminen. Seuraavaksi näitä esitellään enemmän.

3.1 Interventiomenetelmä

Hyvin tärkeää koulukiusaamiseen puuttumisessa on ennaltaehkäisy. Ennaltaehkäisyllä tarkoitetaan sitä, että kiusaamista pyritään ehkäisemään ennalta, jolloin ei tarvitse eikä pidä odottaa että ongelmia ilmaantuu tai että ne vakavoituvat. Eräs hyvä keino voi olla ryhmän jäsenten vuorovaikutustaitojen harjoittelu, sillä kiusaaminen on selkeä vuorovaikutuksellinen ongelma. (Salmivalli 1998, 167.)

Salmivalli korostaa usein vuorovaikutustaitojen tärkeyttä vertaissuhteissa. Hänen mukaansa niitä tuli harjoittaa jo esikouluikässä, jolloin pystyttäisiin ennaltaehkäisemään vuorovaikutusongelmia, eivätkä ne näin ajan kuluessa muuttuisi kiusaamiseksi. Sosiaalisten taitojen oppiminen on elinikäinen prosessi ja koulujen tulisi ottaa tämä huomioon opetusta suunnitellessaan. Ongelmiin pyritään tietoisesti vaikuttamaan erilaisilla interventioilla eli väliintuloilla. Interventiot voivat keskittyä suoraan käyttäytymisen ja toiminnan säätelyyn, jolloin pyritään sopivien palkintojen ja rangaistusten avulla saamaan oppilaiden käyttäytymistä vähemmän aggressiiviseksi. Tällöin aggressiivista käyttäytymistä johdonmukaisesti rangaistetaan ja ei-aggressiivista, suositeltavaa käytöstä, palkitaan. Palkinnolla ei välttämättä tarkoiteta mitään konkreettista palkintoa vaan se voi olla myös sanallinen, esi-

merkiksi kiitos tai muu oppilaan myönteinen huomioiminen. (Salmivalli 1998, 168.)

Interventiot voivat myös keskittyä emotionaalisen kontrollin strategioiden opetteluun, esimerkiksi suuttumuksen tai aggressiivisen käyttäytymisen kontrolliin. Interventiot voivat olla myös sosiaalisten taitojen eli positiivisen vuorovaikutuksen opettelua. Sosiaalisen informaation prosessointi on eräs intervention tapa ja se voi olla esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden ja käyttäytymisen tulkintaa. Niin kiusaajalla kuin kiusatullakin voi olla puutteelliset sosiaaliset taidot. Interventio voi sisältää myös empatia- ja roolinottoharjoituksia, jotka auttavat oppilaita asettumaan toisen asemaan. Useimmiten interventio kohdistuu samanaikaisesti usealle eri alueelle. On tärkeää, että siinä korostetaan kiusaamista kokonaisvaltaisena ilmiönä eli sekä sisäisiä tekijöitä, että ulkoista ympäristöä. (Salmivalli 1998, 168.)

3.2 Koulutason puuttuminen

Salmivallin mukaan lähtökohtana kiusaamisen vähentämiseen on kiusaamisongelman rehellinen tiedostaminen sekä sen myöntäminen, että myös meidän koulussamme tapahtuu kiusaamista. Mikäli kiusaamisen esiintymistä vähätellään tai se kielletään kokonaan, ei kiusaamisen vastainen työ voi kunnolla lähteä käyntiin. Tietoisuutta kiusaamisesta voidaan koulun sisällä lisätä asiallisen informaation avulla, jolloin ymmärretään, että koulukiusaaminen on yleinen ilmiö, jota esiintyy jokaisessa koulussa. (Salmivalli 2003, 44.)

Kiusaamisen esiintymisen kartoittamiseksi voi tehdä kiusaamista koskevan kyselyn, jonka avulla selvitetään kiusaamisen laajuutta ja luokkien sekä koulun tilannetta. Salmivallin mukaan on hyvä määritellä tarkkaan, mitä koulukiusaamisella tarkoitetaan. Oppilailta vois esimerkiksi kysyä, ovatko he itse joutuneet kiusatuiksi tai ovaiko havainneet luokallaan esiintyvän kiusaamista. Kyselystä ei kuitenkaan ole hyötyä, mikäli tuloksia ei tarkastella tietyin väliajoin. Toimenpiteisiin on ryhdyttävä, jotta kiusaaminen vähentyisi ja olisi hyvä, jos koululla olisi jo ennen kyselyä valmiina selkeä toimintamalli kiusaamistapausten selvittämiseksi. Kyse-

lyn kysymysten tulee myös olla tarkkaan määritettyjä, jotta saadaan juuri sellaisia vastauksia, joita etsitään. (Salmivalli 2003, 44 - 45.)

Koulun kiusaamisen vastainen toimintamalli on kirjalliseen muotoon laadittu selostus, jossa kerrotaan kiusaamisen ennaltaehkäisy tavoista sekä kyseisen koulun tavoista puuttua esiintyviin kiusaamistapauksiin. Toimintamallin tulee olla konkreettinen, jotta siitä selviää ohjeet kiusaamistapausten varalle. Toimintamalliin on myös hyvä määrittää, mitä kiusaamisella tarkoitetaan ja mihin oppilas tai hänen vanhempansa voivat ottaa yhteyttä, mikäli kiusaamista esiintyy. On myös tärkeä kirjata ylös yleinen malli, miten kulloistakin kiusaamistapausta ryhdytään selvittämään, miten sitä seurataan sekä miten ja kuinka usein toimitaan, jos seurannan aikana osoittautuukin että kiusaaminen jatkuu edelleen. Toimintamalliin olisi hyvä laittaa myös se, miten kiusaamistapausten ilmituloa edistetään kyseisessä koulussa ja miten kiusaamisesta kertominen tehdään oppilaille helpommaksi. (Salmivalli 2003, 50 - 51.)

3.3 Luokkatason työskentely

Ryhmä- eli luokkatason työskentely on myös eräs tapa puuttua kiusaamiseen. Silloin kiusaamiseen päästään ilmiönä syvällisemmin sisään ja oppilaiden kanssa todella käsitellään kiusaamista. Kiusaaminen on ryhmäilmiö, joten jotta siihen voitaisiin kunnolla puuttua, on vaikutettava yksilön sijasta koko ryhmään ja kaikkiin ryhmän jäseniin. Jokaisella ryhmän jäsenelle on oma roolinsa luokassa. On tärkeää saada oppilaat oivaltamaan, että jokainen oppilas on omalta osaltaan vastuussa luokkansa hyvinvoinnista. (Salmivalli 2003, 54 - 55.)

Hyvin tärkeää luokkatason työskentelyssä on, että oppilaat saavat sen avulla lisää tietoa kiusaamisesta ja ymmärtävät sen ongelmallisuuden ja merkityksen. Silloin oppilaat tulevat tietoisemmiksi omasta ja oppilastovereidensa käyttäytymisestä ja huomaavat kenties omassa luokassaankin esiintyvän kiusaamista. Oppilaat olisi hyvä saada tarkkailemaan käyttäytymistään, jotta he oivaltaisivat, miten itse ovat käyttäneet kussakin tilanteessa, esimerkiksi kiusaamisen esiintyessä. Siinä tulisi

siis myös rohkaista nuoria muuttamaan käyttäytymistään tietyn roolin mukaan. Luokkatason työskentelyssä tavoitteena on erityisesti saada oppilaat pohtimaan uusia toimintamalleja ja saada heidät sitoutumaan noudattamaan niitä. Erilaisia keinoja luokan yhteishengen nostattamiseksi ja asenteiden muuttamiseksi kiusaamista vastaan ovat yhteiset keskustelut kiusaamisesta, yhteiset kiusaamisen vastaiset säännöt, pienryhmätyöskentely, eläytymis- ja rooliharjoitukset sekä niin valmiit, kuin itse tuotettu materiaali. (Salmivalli 2003, 54 - 56.)

Kiusaamisen vastaiset säännöt edistävät uudelleenlaiseen toimintatapaan sitoutumista, kunhan vain säännöt on laadittu yhdessä oppilaiden kanssa. Luokan tai koulun kiusaamisen vastaisten sääntöjen on hyvä koskea myös niitä oppilaita, jotka joutuvat seuraamaan kiusaamista sivusta, mutteivat välttämättä ole siihen osallisena. Sääntöjen on hyvä olla selkeitä, niitä ei saa olla liikaa, eivätkä ne kaikki saa olla kielteisessä muodossa. Ne on hyvä laittaa luokassa esille kaikkien nähtäville ja luokan niin halutessa ne voidaan lähettää myös koteihin vanhempien luettavaksi. Sääntöjen toteuttamista tulisi seurata, sillä mikäli sääntöjä rikotaan, on siitä seurattava jotain sanktioita. Muuten säännöistä ei ole hyötyä, vaan oppilaat saattavat kokea voivansa käyttäytyä vanhaan malliin säännöistä piittaamatta. On myös tärkeää osoittaa oppilaille kiitosta, kun sääntöjä on noudatettu. (Salmivalli 2003, 57.)

Pienryhmätyöskentely on oppilaiden yhdessä toteuttama työskentelymuoto, jossa he pohtivat kiusaamiseen liittyviä kysymyksiä ja miettivät keinoja kiusaamisen vähentämiseksi. Oppilaat voivat myös esitellä keinoja kiusaamisen vähentämiseksi muille oppilaille, esimerkiksi jonkin projektin tai näytelmän yhteydessä. Oppilaita tulisi kehottaa miettimään myös heistä itsestään lähteviä keinoja kiusaamisen vähentämiseksi, eli mitä he voivat itse konkreettisesti tehdä. Eläytymis- ja roolinottoharjoitukset ovat myös hyvä tapa tutkiskella tunteita, jotka liittyvät erilaisiin kiusaamisrooleihin ja -tilanteisiin. (Salmivalli 2003, 57 - 58.)

Valmista materiaalia luokan kanssa työskentelyyn löytyy paljon ja nykyään myös internetistä löytyy paljon tietoa aiheesta. Salmivalli on tehnyt Koulukiusaaminen -kalvosarjat ja siihen kuuluvan oheismateriaalin, joita muun muassa voi käyttää oppilaiden kanssa työskennellessä (Salmivalli 2003, 60). Myös itse tuotettua mate-

riaalia voidaan luokan kesken tehdä paljon. Luokan kanssa kiusaamista käsitellessä on muistettava käsitellä kiusaamista kaikkien osapuolten kautta ja pyrkiä näin ollen vaikuttamaan koko luokkaan, ei pelkästään kiusaajaan. Oppilaat voivat esimerkiksi kirjoittaa kirjeen sekä kiusaajalle että kiusatulle tai vaikkapa hiljaiselle hyväksyjälle. Luokan kesken voidaan tehdä myös julisteita, joilla on tarkoitus viestittää esimerkiksi sivusta seuraajien merkitystä kiusaamistilanteissa. Näytelmä kiusaamisesta on myös erinomainen tapa käsitellä kiusaamista. Nykyään myös internet voidaan yhdistää kiusaamisen vastaiseen työskentelyyn ja sieltä löytyykin runsaasti materiaalia, myös videoita sekä asiaohjelmia kiusaamiseen liittyen, joita voidaan käyttää apuna tuntityöskentelyssä. (Salmivalli 2003, 61 - 62.)

3.4 Yksilötason työskentely

Anatol Pikasin kehittämät keskustelumenetelmät, suggestiivisen käskyn menetelmä ja yhteisen huolen menetelmä ovat hyviä yksilötason puuttumisen keinoja. Suggestiivisen käskyn menetelmä määritellään suggestiivisesti kahdenkeskiseksi keskusteluksi kiusaajan kanssa koskien sitä, että kiusaamisen on loputtava. Sitä käytetään yleensä silloin, kun kiusaaminen ei ole kovin vakavaa, useimmiten alemmilla luokilla. Yhteisen huolen menetelmä taas määritellään kahden eri osatavoitteen avulla: ensin opettaja saa aikaan kokemuksen, jossa sekä oppilas että opettaja ovat huolissaan siitä, että kiusaamista esiintyy. Tämän jälkeen oppilas etsii keinoja auttaa kiusattua ja opettaja toimii taustatukena. Tätä menetelmää käytetään useimmiten ylemmillä luokilla tai silloin, kun kiusaaminen on vakavaa. (Pikas 1990, 133 - 134.)

Myös Salmivalli esittelee kirjassaan Koulukiusaamiseen puuttuminen Pikasin kehittämää suggestiivisen käskyn menetelmää. Suggestiivisen käskyn menetelmässä voidaan erottaa neljä vaihetta: Ensimmäinen on asian esitleminen, jossa opettaja esittelee tietoonsa tulleen kiusaamisen kiistattomana tosiasiana. Toisessa vaiheessa oppilas saa tilaisuuden itse selittää, eikä oppilasta pakoteta tunnustuksiin, vaan pyritään yhdessä toteamaan, että kiusaaminen ei ole oikein eikä voi myöskään jatkua. Kolmannessa vaiheessa opettaja pyrkii nopeasti antamaan oppilaalle

suuntaa ohjaamalla keskustelua kysymällä, mitä asialle voidaan tehdä. Oppilaalta pyritään tässä saamaan jonkinlainen ratkaisuehdotus ja on tärkeää, että se tulisi oppilaasta itsestään eikä ulkopuolelta. Oppilaan tekemiä ratkaisuehdotuksia voidaan toki vahvistaa ja pienikin rakentava ehdotus hyväksytään. Ellei ratkaisuehdotuksia tule, voi opettaja tässä tapauksessa ehdottaa jotain ratkaisua. Lopuksi sovitaan seurantakeskustelusta, joka on tietyn ajan kuluttua ratkaisujen ehdottamisesta. Seurantakeskustelussa keskustellaan, mitä muutoksia on tapahtunut. (Salmivalli 2003, 65 - 66.)

Yhteisen huolen menetelmässä vaiheet ovat samanlaiset kuin suggestiivisen käskyn menetelmässä, mutta sävy on huomattavasti tätä pehmeämpi. Yhteisen huolen menetelmässä pyritään yhteiseen tunnekokemukseen. Esille tulee huoli kiusatun tilanteesta. Ensiksi asia otetaan esille ja kysytään, mitä oppilas tietää kiusaamisesta. Tässä vaiheessa on syytä kiinnittää huomiota opettajan toimintaan ja siihen, että keskustelusta huokuu huoli eikä keskustelun sävy ole syyllistävä. Suggestiivisen käsittelyn menetelmässä opettaja viestittää olevansa kiusaamisesta tietoinen, kun taas yhteisen huolen menetelmässä pyritään yksimielisyyteen siitä, että kiusatun on paha olla. Tämän jälkeen oppilaalta kysytään, mitä hän henkilökohtaisesti voisi tehdä kiusaamiselle. Tässäkin on tärkeää, että oppilas itse ehdottaisi ratkaisua. Myös tässä menetelmässä sovitaan seurantakeskustelusta, jossa kartoitetaan tilanteen kehitystä. (Salmivalli 2003, 66 - 67.)

4 AIEMPIA TUTKIMUKSIA KOULUKIUSAAMISESTA

Aiempiä tutkimuksia koulukiusaamisesta on tehnyt muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitto, joka teki viime vuonna internetissä toteutetun kiusaamis-kyselyn. Kyselyn kohderyhmänä olivat 12 - 19 -vuotiaat yläkoulujen, lukioiden sekä ammattioppilaitosten oppilaat ja siihen vastasi yhteensä 17 819 nuorta. Kyselyssä selvitettiin muun muassa koulussa viihtymistä, joka tuntuisi tuloksien mukaan laskevan vuosien mittaan, vaikka valtaosa nuorista viihtyykin koulussa. Tulosten mukaan yläkoululaisista tytöistä 11 prosenttia ja pojista 14 prosenttia joutuu toistuvan kiusaamisen kohteeksi ja eniten kiusaamista tapahtuu välitunneilla sekä oppitunneilla. Hyvät vertaissuhteet toimivat usein kiusaamista ennaltaehkäisevänä tekijänä ja niitä tulee vaalia. Kyselyssä kävi myös ilmi, että kiusaaminen tulee harvoin aikuisten tietoon ja siihen puuttuminen auttaa liian harvoin kiusatuksi joutuneen tilannetta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.)

Koulukiusaamisen yleisyyttä ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä sekä koulu-kiusaamiseen puuttumista tarkasteltiin myös Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla. Vuosien 2006 ja 2007 yhdistetty aineisto kattoi 82 prosenttia kaikista näiden luokka-asteiden oppilaista koko maassa. Tulosten mukaan suurin osa kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista ei joutunut kiusatuksi tai kiusannut muita koulussa lukukauden aikana. Vähintään kerran viikossa kiusatuksi joutui kahdeksan prosenttia oppilaista – pojista kymmenen ja tytöistä kuusi prosenttia. (Opetusministeriö.)

Tuoreimman Stakesin kouluterveyskyselyn mukaan vuoden 2009 aikana kiusatuksi joutuu viikoittain neljä prosenttia peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista. Kysely toteutettiin Länsi-Suomen ja Oulun lääneissä sekä Ahvenanmaalla ja siihen vastasi yhteensä 99 700 nuorta, joista 50 000 yläkoululaisia. Harvemmin kuin kerran viikossa kiusatuksi koki tullessa 28 prosenttia oppilaista. Koulukiusaamiseen useammin kuin kerran viikossa osallistui kolme prosenttia ja noin kerran viikossa muiden oppilaiden kiusaamiseen osallistui kyselyn mukaan neljä prosenttia 8. ja 9.

luokan oppilaista. Kyselystä ilmenee myös, että valtaosa eli 64 prosenttia vastanneista koki, ettei kiusaamiseen ole lainkaan puututtu koulun aikuisten toimesta. (Stakes Kouluterveyskysely 2009.)

Christina Salmivalli on tehnyt lukuisia tutkimuksia koulukiusaamiseen liittyen ja hänen teoksiaan on käytetty lähteinä myös tässä tutkimuksessa. Salmivalli on tutkinut muun muassa saadaanko kiusaamista interventiomallin avulla vähenemään. Tutkimushankkeen tarkoituksena oli myös selvittää, mitä koululuokissa tapahtuu silloin, kun kiusaaminen loppuu. Hanke todisti, että vuosi intervention käynnistämisen jälkeen sekä kiusatuksi joutuneiden että toisia kiusaavien lasten osuus oli vähentynyt merkittävästi. Myös kiusaamisen vastaiset asenteet koululuokissa lisääntyivät ja ryhmänormit muuttuivat aiempaa kiusaamisvastaisemmiksi. Sisällöltään interventio-ohjelma vastasi tässä tutkimuksessakin hyödynnettyjä koulu-, luokka- ja yksilötason keinoja ja se toteutettiin opettajien koulutuksen kautta. (Salmivalli 2003, 105 - 106.)

Salmivalli toimii myös 1.9.2006 alkaneen KiVa koulu -hankkeen toisena vastuullisena johtajana sekä kehittäjänä. Opetusministeriön rahoittama valtakunnallinen KiVa koulu on hanke, joka pyrkii koulukiusaamisen vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn sekä kiusaamisen seurauksien minimointiin. Hankkeessa on mukana yhteensä 117 koulua, joissa tutkitaan toimenpideohjelmien vaikuttavuutta ja koulutehtaan opettajia KiVa koulu -ohjelman käyttöön. Näyttäisi, että hankkeella on saatu aikaan hyviä tuloksia: vuosina 2007 ja 2008 toteutettu kokeilu todisti, että sekä kiusatuksi joutuminen että kiusaaminen vähenivät merkittävästi kokeilukouluissa. (KiVa koulu -hanke.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus selvittää yhdeksännen luokan oppilaiden kokemuksia ja näkemyksiä koulukiusaamisesta ja siihen puuttumisesta. Aineisto kerätään kirjoitelmina. Kirjoitelmien avulla halutaan selvittää, kokevatko oppilaat tulleensa koulukiusatuksi tai ovatko havainneet, että jotain muuta on kiusattu koulussa. Tutkimuksessa kartoitetaan myös millaista kiusaamista oppilaat ovat kohdanneet, onko siihen puututtu ja mikäli on, miten. Lopuksi halutaan vielä selvittää oppilaiden omia ajatuksia ja tunteita kiusaamiseen liittyen.

Tutkimustehtävät:

1. Kokeeko oppilas että häntä tai jotain muuta on kiusattu koulussa?
2. Millaista kiusaaminen on ollut?
3. Miten kiusaamiseen on puututtu vai onko siihen puututtu?
4. Millaisia ajatuksia ja tunteita kiusaaminen herättää?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Rajaus ja perustelut

Päätös tutkimuksen aiheesta syntyi, kun tavoitteena oli tehdä opinnäytetyö ajan-kohtaisesta ja puhuttelevasta aiheesta. Vaikka koulukiusaamista on tutkittu paljon, ei voida korostaa liikaa nuorten omia kokemuksia ja näkemyksiä, sillä kiusaaminen tapahtuu nuorten omalla alueella. Tilastot puhuvat karua kieltään ja uusimman kouluterveyskyselyn mukaan jopa 64 prosenttia peruskoulun yhdeksäsluokkalaista kokee, ettei koulukiusaamiseen ole lainkaan puututtu aikuisten toimesta (Kouluterveys 2009).

Aiemmissä tutkimuksissa keskitytään usein lähinnä tutkimaan kuinka paljon kiusaamista tapahtuu. Tässä tutkimuksessa keskitytään tuomaan esiin nuorten omia näkökulmia aiheesta. Tavoitteena on korostaa nuorten näkemyksiä siitä, kuullaanko heitä, tapahtuuko kiusaamista ja jos tapahtuu, puututaanko siihen. Nuorten ääni on saatava kuuluviin jo siitäkin syystä, että kiusaamiseen osataan puuttua ajoissa.

6.2 Tutkimusote

Tutkimuksen tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisen tutkimuksen eräänä lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja siinä suositaan yksilöä tiedon keruun instrumenttina. Laadullisissa tutkimuksissa aineiston hankinnassa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni saadaan kuuluviin. Laadulliselle tutkimukselle on myös ominaista, että tutkimusjoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2004, 155.)

Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan pelkistetyimmillään aineistoa, joka on ilmaisultaan tekstiä, joka voi olla syntynyt riippuen tutkijasta, tai vaihtoehtoisesti

tutkijasta riippumatta. Tutkimussuunnitelma parhaimmillaan elää mukana laadullisen tutkimuksen kaikissa eri vaiheissa. Laadullinen tutkimus on useimmiten lähtökohtaisesti subjektiivinen, eli painopiste suuntautuu tutkittavien henkilökohtaisiin ja ainutkertaisiin kokemuksiin, jotka ovat läsnä vain hänen omassa tietoisuudessaan. (Eskola & Suoranta 1998, 14 - 16.) Tutkijan itsensä on kuitenkin muistettava objektiivinen lähestymistapa.

Laadulliselle tutkimukselle on myös ominaista harkinnanvarainen otanta ja se, että siinä keskitytään pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole siis määrä, vaan laatu. Harkinnanvaraisessa otannassa korostuu tutkijan kyky rakentaa tutkimukseen vahvat teoreettiset perustukset, jotka myös osaltaan ohjaavat aineiston hankintaa. (Eskola & Suoranta 1998, 18.)

6.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmäksi on valittu erään lahtelaisen yläkoulun yhdeksännen luokan oppilaat. Yhdeksäs luokka on valittu tutkimuskohteeksi siksi, että heidän koetaan olevan tarpeeksi kypsiä kirjoittamaan asiallista tekstiä ja keskittymään tehtävänantoon. Lisäksi yhdeksännen luokan oppilailla on peruskoulu loppuillaan, joten heillä on aiheesta oletettavasti enemmän kokemuksia kuin alempien luokkien oppilailla. Tutkimukseen osallistuvalla luokalla oli 20 oppilasta, mutta aineiston tuottamiseen osallistui yhteensä 14 oppilasta, joista 8 tyttöjä ja 6 poikaa. Luokan oppilaista 3 ei saanut lupaa osallistua ja 3 luokan oppilasta ei päässyt osallistumaan muista syistä.

6.4 Aineiston hankinta

Aluksi oltiin yhteydessä tutkitun koulun erääseen opettajaan, joka suostui yhteistyöhön. Hän auttoi valitsemaan luokan, jossa tutkimus toteutettaisiin ja toimi myös yhteyshenkilönä kouluun. Tutkimuslupa haettiin koulun rehtorilta syyskuun

alussa 2009 ja yhteydenpito tapahtui puhelimitse sekä sähköpostitse. Rehtorille toimitettiin allekirjoitettavaksi tutkimuslupahakemus (liite 1.) ja hänen luvallaan saatettiin aloittaa aineiston keruu. Kun tutkimuslupa oli saatu, toimitettiin yhteishenkilön kautta tutkimuksen kohderyhmän koteihin lomakkeet, joissa pyydettiin nuorten vanhempien suostumusta antaa lastensa osallistua tutkimukseen (liite 2). Suurin osa luokan oppilaista (15) sai luvan osallistua ja tutkimusprosessi pääsi etenemään.

Kanssani yhteistyötä tehnyt opettaja oli alustanut tuloani hänen tunneilleen, joten aineiston keruupäivänä 3. syyskuuta oppilaat tiesivät tulostani. Oppilaille jaettiin ohjeistus kirjoitelman tekoa varten (liite 3.) ja annettiin lisäksi suullisia ohjeita. Tutkimuksen aineiston keruumenetelmänä on käytetty dokumentointia eli tässä tapauksessa ainekirjoitusta. Kaikki kirjoittivat aineistonsa tietokoneella, mikä helpotti osaltaan myös tutkimustyöskentelyä aineiston purkuvaiheessa.

Dokumenttien käyttäminen tutkimusaineistona on vaihtoehto sille, että aineisto kerätään haastatteluin tai kyselylomakkein. Dokumenttiaineisto heijastaa usein totuutta sellaisenaan, mutta lähteestä riippuen se saattaa heijastaa myös monivahteisen todellisuuden näkökulmia painottuneesti tiettyyn suuntaan. Tässä tapauksessa siis muun muassa nuorten oma tausta ja ympäristö saattoi osaltaan vaikuttaa tekstin tuottamiseen sekä sisältöön. Faktanäkökulma ei ole ainoa lähestymistapa maailmaan, vaan dokumentoinnin kautta pyritään saamaan nuorten omat kokemukset ja näkemykset näkyviksi. (Anttila 2005, 203.)

6.5 Tulosten analysointi

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa mahdollisimman uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Aineistoa pyritään tulkitsemaan ja tiivistämään kadottamatta kuitenkaan siinä olevaa tietoa. Kerätystä aineistosta erotetaan tutkimustehtävien suhteen oleellinen tieto, jonka jälkeen materiaalia voidaan tulkita. Laadullinen aineisto kohtaa usein kahden eri tason tulkintoja: tutkittava henkilö tekee omat tulkintansa kokemastaan ja tämän

jälkeen tutkija tekee valmiista tekstistä eli kirjoitelmista omat toisen asteen tulkin-
nat. (Eskola & Suoranta 1998, 138 - 151.)

Tässä tutkimuksessa käytetään sisällön analysointiin luokittelevaa sisällönanalyysiä. Pirkko Anttila kuvaa sisällönanalyysiä seuraavasti: ”Sisällönanalyysi on tutkimusmenetelmä, jonka avulla voidaan tehdä toistettavia ja pitäviä päätelmiä tutkimusaineiston suhteesta sen asia- ja sisältöyhteyteen.” Se on työväline, jolla voidaan tuottaa uutta tietoa, uusia näkemyksiä tai tuoda esiin piileviä ja jo olemassa olevia tosiasioita. Tutkittava aineisto voi olla jokseenkin mitä tahansa, kunhan sillä on yhteyttä tutkittavaan ilmiöön ja jos sitä voidaan koota, havainnoida ja analysoida. (Anttila 2005, 292.)

Tutkittava aineisto jaetaan sisällönanalyysissä tarkoituksenmukaisiin osiin, eli havaintoyksiköihin, joita kirjoitetuissa dokumenteissa voivat olla esimerkiksi otiskot. Tässä tutkimuksessa havaintoyksiköinä toimivat tutkimustehtävät, eli oppilaiden ohjeistuksissa olleet kysymykset (liite 3). Sisällön analyysin on oltava objektiivista ja se tähtää ilmiön kattavaan kuvaukseen, eli analyysin taustalla on oltava teoria. (Anttila 2005, 293.) Tässä tutkimuksessa aineistoa on siis lähdetty analysoimaan jakamalla oppilaiden vastauksia samankaltaisiin osioihin sekä tuomalla esiin oppilaiden yksittäisiä näkemyksiä, joista tutkimustulokset koostuvat.

6.6 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa ei voida erottaa aineistona analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia niin selkeästi kuin määrällisessä tutkimuksessa. Siksi luotettavuuden tarkastelu rakentuu eri tavoin. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija joutuu väistämättä jatkuvasti pohtimaan tutkimuksen luotettavuutta. Sitä joudutaan arvioimaan suhteessa tutkimusjoukkoon, aineiston hankintaan ja aineiston analysointiin. Luotettavuuden pääpaino kohdistuu laadullisessa tutkimuksessa tutkijaan itseensä ja koskee näin ollen koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 1998, 209 – 211.) Tutkijan asema laadullisessa tutkimuksessa onkin haasteellinen ja objektiivisuuden säilyttäminen voi tuottaa omat ongelman-

sa. Yksin tutkimusta tehdessä mahdollisia epätarkkuuksia ja virheitä on myös vaikeampi huomata.

Jari Eskola ja Juha Suoranta jaottelevat laadullisen tutkimuksen luotettavuuden seuraavien termien alle: uskottavuus, siirrettävyys ja vahvistavuus. Uskottavuudella tarkoitetaan oikeellisuutta, eli sitä, vastaavatko tulkinnat todellisuutta vai eivät. Laadullisen tutkimuksen siirrettävyys toteutuu yleensä tietyin ehdoin ja tutkimuksen kulku on tarkoin kuvattava mahdollisia jatkotutkimuksia varten. Tutkimuksen vahvistettavuutta lisää se, että muuta samaa aihetta käsittelevät tutkimukset ovat päätyneet samankaltaisiin tuloksiin. (Eskola & Suoranta 1998, 211 - 213.)

Tässä tutkimuksessa tutkimusjoukko muodostui yhden koululuokan oppilaista ja tutkimuksen luotettavuutta olisi voitu lisätä ottamalla tutkimusjoukkoon mukaan esimerkiksi jokin toinen luokka. Ajan ja resurssien vuoksi tämä ei kuitenkaan toteutunut. Myös vastaajien määrä vaikutti osaltaan tutkimustuloksiin sekä tutkimuksen luotettavuuteen, sillä luokan kahdestakymmenestä oppilaasta 14 osallistui tutkimukseen. Kuten jo aiemmin on kuitenkin todettu, tutkimuksen laatu on laadullisessa tutkimuksessa aineiston ensisijainen tieteellisyyden kriteeri määrän sijaan. (Eskola & Suoranta 1998, 18).

Luotettavuutta pyrittiin osaltaan lisäämään dokumentoinnin avulla, jolloin oppilaiden ei tarvinnut kasvotusten puhua vaikeasta aiheesta eli koulukiusaamisesta. Tutkimuksen luotettavuutta ajatellen on kuitenkin mietittävä myös, ovatko oppilaat aineistoa tuottaessaan säilyttäneet subjektiivisuutensa aineiston tuottajina. Vaikka aineisto on tuotettu ensi kädessä tutkijasta riippumatta, voi kirjoittaja kuvitella kirjoittaneensa tarinansa jollekin lukijalle erityisesti ja tämä on voinut vaikuttaa kirjoitelman sisältöön (Eskola & Suoranta 1998, 15). Myös ympäristö on voinut osaltaan vaikuttaa aineiston syntyyn. Vastaajien anonyymiteetti on varmistettu jättämällä sekä tutkimuskoulu että tutkimusjoukon jäsenten nimet, iät sekä sukupuoli mainitsematta lopullisessa tutkimuksessa. Näin varmistetaan, ettei heitä voida tutkimuksesta tunnistaa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Kokivatko oppilaat tullessa kiusatuiksi

Parissa kirjoitelmassa kirjoittaja koki tullessa selkeästi koulukiusatuksi jossain vaiheessa elämää.

Olen kärsinyt koulukiusaamisesta ala-asteen ensimmäisellä ja toisella luokalla. Jotain satunnaista on ollut myös myöhemmillä luokilla mutta se on ollut vain harvaa.

Minua on kiusattu kerran, mutta en välittänyt mitä muut ajattelivat joten kiusaaminen jäi pois.

Suurin osa oppilaista totesi, ettei heitä ole kiusattu joko lainkaan, tai juurikaan.

En itse koe kiusaamista itseäni tai muihin luokkalaisiin kohdistuvana.

Mua ei oo ikinä kiusattu koulussa.

En koe että itseäni olisi koulukiusattu, mutta eskarikiusatuksi luon itseni.

Minua ei ole kiusattu koulussa, koska olen ollut usein kivassa luokassa, jossa on kavereita ja hyvä yhteishenki.

En ole juuri koskaan tuntenut itseäni kiusatuksi, johtuen varmaan siitä, että olen aina pitänyt omat puoleni.

En koe, että minua olisi koskaan kiusattu koulussa.

Minua ei ole koulukiusattu. Ainoastaan minua on häرنätty kuu-dennella luokalla.

Osa oppilaista ei osannut tarkkaan määritellä, oliko heitä kiusattu vai ei.

Omat kokemukseni koulukiusaamisesta ovat ensin ajateltuna melko vähäiset. Minua ei perään huutelua ja pientä nimittelyä lukuun ottamatta ole koskaan kiusattu, ei kunnolla, ei niin että se jättäisi jonkinlaiset traumat kouluelämää ja sosiaalisia tilanteita kohtaan. Mutta nyt kun alkaa ajatella enemmän, niin joudun valitettavasti toteamaan että kyllähän kiusaaminen sittenkin on melko tuttua.

En ole ainakaan itse huomannut että minua kiusattaisiin. Oikeastaan ei ole koskaan taidettu. Ainakaan pieniä sanasotia lukuun ottamatta.

On minua kyllä silleen kiusattu, pientä suunsoittoa, tavaroiden ottamista tai läpän heittoa.

7.2 Olivatko oppilaat huomanneet jotakuta muuta kiusattavan

Lähes jokaisessa kirjoittelussa kävi ilmi, että kirjoittaja on tavannut koulu-kiusaamista jossain muodossa tai nähnyt, kun jotakuta on kiusattu.

Luokallani oli poika jota kiusattiin sen takia että hän oli vähän erilainen kuin muut.

Ekasta luokasta tätä tytteliä on kiusattu sairauden vuoksi, johon hänellä ei ole mitään vaikutusvaltaa.

Muihin kohdistuvaa kiusaamista olen kyllä huomannut, muun muassa meidän koulun erityisluokkalaisia kohtaan.

Tiedän yhden ihmisen, jota kiusattiin jonkin verran viidennellä luokalla.

Olen kyllä huomannut, että muita on kiusattu, mutta en ole jaksanut kiinnittää niihin enempää huomiota, sillä eihän se ole minun asiani kiusataanko toista vai ei kiusata.

Olen kuullut muutamasta kiusaamistapauksesta.

Tiedän yhden kiusaamistapauksen, jossa kiusattua kiusattiin sen takia, että hän oli niin teennäinen ja yritti esittää ja uhosi koko ajan. Esimerkiksi ”mä hakkaan sut” tai jotain vastaavaa.

Erästä hiljaista tyttöä hännättiin ja kiusattiin siitä, kuinka hän aina seiso i vain yksikseen, kumara isena varjona pihan nurkassa eikä koskaan jutellut kellekään.

Tottakai porukkaa on kiusattu, sitä tapahtuu joka koulussa.

Muutamassa vastauksessa kirjoitettiin kaverista tai jostain muusta läheisestä, jota on kiusattu.

Kavereitani on kiusattu ja kiusataan ja veljeni joutui lievän kiusaamisen uhriksi ollessaan yläasteella.

-- tunnen kuitenkin ihmisiä joita on kiusattu. Kummatkin heistä ovat joutuneet vaihtamaan koulua.

Yhtä parasta ystävääni koulukiusattiin yksi vuosi, tosin nekin olivat huuteluja tms. mutta pahempia.

Pieni osa oppilaista totesi, ettei ollut huomannut kiusaamista juuri lainkaan.

Meidän koulussa ei ole kiusaamista näkynyt oikeastaan ollenkaan.

En ole huomannut, että muita olisi kiusattu.

Meidän koulussa ei ole näkyvää kiusaamista niin paljoa että sitä huomaisi.

7.3 Millaista kiusaamista oppilaat olivat havainneet

Useimmissa tapauksissa kiusaaminen oli henkistä eli esimerkiksi nimittelyä tai nälvimistä. Myös (perään) huutelua ilmeni muutamassa kirjoitelmassa.

Minulle on huudeltu erilaisia loukkauksia.

Kiusaaminen on ollut lähinnä ulkonäöstä ja painosta nälvimistä ja se on jatkunut ystävälläni koko yläasteajan.

Vaikka ”huutelu kiusaaminen” on pientä, siitäkin voi saada elinikäisiä traumoja sekä henkisiä vaurioita.

Kiusaaminen ilmeni huutelulla.

Kiusaaminen on ollut enimmäkseen henkistä. Esimerkiksi toinen puhuu toisesta pahaa. Haukkuu erilaisuudesta, kuten ulkonäöstä, pukeutumisesta.

Myös syrjintä ja eristäminen mainittiin useassa tekstissä.

Ei otettu porukkaan mukaan ja jätettiin ulkopuolelle, haukuttiin ja sellaista.

Ulkopuolistuminen kanssaopiskelijoista voi olla yksi pahimmista asioista, mitä nuoren itsetunnolle voi tehdä.

Suurin osa oppilaista oli törmännyt myös fyysiseen kiusaamiseen, painimiseen, tappeluihin tai tönimiseen, tai ainakin tiesi niiden olemassaolosta.

Ainoastaan silloin tällöin on pientä nahistelua ja tönimistä.

Kiusaamismuotona väkivalta on varmaankin harvinaisempaa, koska siitä on niin helppo jäädä kiinni – jos lyö, näkyväthän jäljet edes jossain vaiheessa selvästi.

En ole oikeastaan kertaakaan törmännyt fyysiseen kiusaamiseen. Tietysti olen tappeluita nähnyt, mutta en tiedä siitä sen enempää.

Myös suunsoittoa ja hännämistä ilmeni osassa kirjoitelmia.

Ainoastaan erästä henkilöä hännätty seitsemännellä luokalla.

Jokusessa kirjoitelmassa listattiin useampikin kiusaamismuoto, johon oppilas oli törmännyt.

Kiusaaminen oli fyysistä, nimittelyä ja tavaroiden viemistä.

Koulukiusaaminen on yleensä haukkumista, syrjintää tai väkivaltaa.

Kiusaaminen on yleensä haukkumista, mut joskus saattaa mennä tappelukskin.

Kirjoitelmissa esiintyi henkisen ja fyysisen kiusaamisen lisäksi myös muita kiusaamismuotoja, kuten juoruilua ja pahan puhumista toisesta, suunsoittoa, tahallaan ärsyttämistä ja hännäämistä sekä toisen omaisuuteen kajoamista. Seuraavassa kuviossa on lueteltu kiusaamismuodot, jotka esiintyivät oppilaiden kirjoitelmissa.

Millaista kiusaamista oppilaat olivat havainneet
Nimittely, nälviminen
Syrjintä, jättäminen ulkopuolelle
Huutelu
Fyysinen kiusaaminen, väkivalta
Painiminen, tappelu, nahistelu
Töniminen
Suunsoitto, ärsyttäminen, hännääminen
Toisen tavaroihin kajoaminen, tavaroiden vieminen
Pahan puhuminen toisesta, juoruilu

KUVIO 1. Millaista kiusaamista oppilaat olivat havainneet

7.4 Kokivatko oppilaat että kiusaamiseen oli puututtu ja jos, niin miten

Muutamassa kirjoitelmassa ilmeni, että oppilas koki, että kiusaamiseen oli puututtu joko harvoin tai ei lainkaan.

Ei ole pahemmin puututtu kiusaamiseen, koska sitä ei huomata.

Ei siihen oikeastaan puututtu mitenkään, vaikka osa opettajista

tiesti tilanteen.

Meidän koulussa kiusaamiseen ei puututtu, ainakaan hirveän tiukasti.

Osa oppilaista oli sitä mieltä, että yleensä kiusaamiseen puututtiin.

On siihen tapaukseen puututtu monesti, mutta ei se mihinkään loppunut.

Onhan siihen puututtu mutta ei ehkä tarpeeksi hyvin.

Meidän koulussa puututaan todella hyvin välituntikiusaamiseen.

Kiusaamiseen on puututtu kun sitä on ollut.

Yleensä kiusaamiseen puututaan silloin, kun kiusattu pyytää apua joltain aikuiselta tai vanhemmat huomaavat, että oma lapsi on alakuloinen tai vanhemmat huomaavat asian jotenkin muuten.

Muutama oppilas oli sitä mieltä, että kiusaamiseen puututtiin vain toisinaan.

Joskus siihen on puututtu, joskus ei. Aina opetkaan ei kiinnitä huomioo kiusaamiseen.

Jos on ollut suurempaa kiusaamista esimerkiksi nyrkeillä puhumista ym. niin siihen on puututtu heti.

Onneks suurimpaan osaan kiusaamisista puututaan ja toivottavasti myös jatkossa näin tapahtuu.

Parissa kirjoitelmassa todettiin että kiusaamiseen oli puututtu kutsumalla kiusatun ja/tai kiusaajan vanhemmat palaveriin koululle tai että kiusatun vanhemmat olivat itse ottaneet yhteyttä kouluun.

--(kiusatun) vanhemmat ja kiusaajien vanhemmat on kutsuttu monesti koululle juttelemaan.

Eräässä kirjoitelmassa todettiin, että kiusattu oli saanut psykologin apua.

Kyllähän minun kaveriani pompotellaan sinne tänne kertomaan ongelmistaan, mutta ei se mitään auta, sillä jonkun ajan päästä hänet heitetäänkin jollekin toiselle psykologille.

Kiusaajan määräaikainen erottaminen, kiusaajan puhuttelu ja sekä kiusaajan että kiusatun kanssa keskusteleminen mainittiin myös muutamassa kirjoitelmassa.

Yleensä kun on puututtu kiusaamiseen niin kiusaaja on viety rehtorin puheille tai sitten muualle jäähylle.

-- siitä puhuttiin ihmiselle joka kiusasi jotain mutta siinä se sitten olikin.

Kiusaamista yritetään lopettaa puhumalla, mut se ei läheskään aina auta.

Näis väkivaltasis jutuis se ”kiusaaja” saa yleensä määräaikasen erottamisen.

Eräs oppilas kirjoitti menneensä jopa joskus itse väliin kiusaamistilanteessa.

Joskus oon itte menny väliin kiusaamistilanteessa. Ei se auta, mut ehkä se helpottaa sen kiusatun taakkaa.

Kiusaamiseen oli puututtu useammalla eri tavalla, vaikkakin osa oppilaista koki, ettei siihen oltu puututtu lainkaan tai ainakaan tarpeeksi. Seuraavassa kuviossa on listattu kirjoitelmissa esiintyneet kiusaamiseen puuttumistavat.

Miten kiusaamiseen on puututtu
Ei puututtu lainkaan tai harvoin
Toisinaan opettaja puuttunut, toisinaan ei
Toinen oppilas on mennyt väliin
Vanhemmat ovat ottaneet yhteyttä kouluun
Sekä kiusaajan että kiusatun vanhemmat on kutsuttu koululle
Kiusattu on saanut psykologin apua
Kiusaajan määräaikainen erottaminen
On puhuteltu kiusaajaa
On puhuteltu sekä kiusaajaa että kiusattua

KUVIO 2. Miten kiusaamiseen oli puututtu

7.5 Millaisia ajatuksia tai tuntemuksia kiusaaminen oppilaissa herätti

Kiusaaminen herätti oppilaissa paljon erilaisia ajatuksia. Valtaosa oppilaista suhtautui koulukiusaamiseen selkeästi negatiivisesti ja muutama totesi myös, että kiusaaminen tuntuu pahalta.

Kiusaaminen on typerää, pohjautui se sitten toisen ihmisen heikkoudesta tai mistä tahansa, se on silti typerää, typerää, TY-PE-RÄÄ. Vielä typerämpiä ovat aikuiset, jotka eivät suostu näkemään nuorien ja lapsien ahdinkoa kiusattavana tai kiusaajana.

Kuinka paljon parempi paikka maailma voisikaan olla jos ketään ei kiusattaisi.

Tiedän miltä kiusaaminen tuntuu ja se ei todellakaan ole hauskaa.

Kiusaaminen on minun mielestäni idioottimaista. Ei ole väärin olla erilainen kuin muut.

Mielestäni kiusaaminen on raukkojen, pellejen ja ääliöiden puuhaa. Jos joku kiusaisi jotain minulle todella tärkeää ihmistä kylä minä siihen asiaan puuttuisin.

Kiusaamisen näkeminen tai kokeminen ei koskaan tunnu hyvältä.

Vastauksien joukossa heräsi myös ristiriitaisia tunteita, eivätkä kaikki osanneet muodostaa kiusamisesta selkeää mielipidettä.

Kiusaaminen herättää vähän erilaisia ajatuksia minussa. Tietysti se on aivan typerää, että joutuu kiusaamisen kohteeksi sen takia että näyttää pojalta kun on lyhyet hiukset. Tai oma tyyli että on mitä on, tai juuri se että on sairaus mihin ei ole sananvaltaa. Se on niin väärin. Itse tämän olen tajunnut vasta yläasteella, sillä olin pienempänä itse kiusaaja.

Kiusaaminen on väärin ja sen pitäisi tietysti loppua, mutta ei se niin paljon tunteita minussa herätä, kun en itse ole kokenut pal-

joakaan sellaista.

*Mun mielestä kiusaaminen on turhaa, mut ei se koskaan kuiten-
kaa lopu. Ja se opettaa elämään jotenki.*

*En tajuu miks tästä aiheesta hössötetään näin paljon, kun on
isompiakin ongelmia. Tälle ei voi tehdä yhtään mitään, mutta
toisaalta en voi tietää miltä se oikeesti tuntuu, ku mua ei oo kiu-
sattu.*

Osa mielti myös koulukiusaamisen vaikutuksia.

*On liian monia tarinoita siitä, mitä koulukiusaaminen ihmiselle
on tehnyt pidemmän päälle. Liian paljon kauhukuvia siitä, mitä
voisikin käydä, jos kerran menisi väliin, leimautuisi kiusattavien
ihmisten puolustajaksi, yhdeksi ”nössöistä” ja ”surkimuksista”.
Paljon helpomaa toisena teini-ikäisenä ihmisenä on vain antaa
olla, toivoa että olisi edes itse tarpeeksi vahva kestämään esi-
merkiksi yläasteen aiheuttamista, mielettömistä sosiaalisista
paineista.*

*Liian moni jää miettimään kiusaajia ja pelkäämään olemasta
oma itsensä.*

*Joka päivä nettifoorumeilta tai Iltasanomien keskusteluista tulee
luettua juttuja kiusaamisesta ja sen jättämistä jäljistä eri ihmi-
sissä, siitä, miten eri tavalla se vaikuttaa kuhunkin henkilöön.
Usein melko pahoilla ja lopullisilla tavoilla.*

*Kiusaaminen on ihan kamalaa, se romuttaa lapsen ja nuoren it-
setuntoa todella pahasti ja se on huono asua.*

Eräs oppilas kirjoitti kääntäneensä itseensä kohdistuneen kiusaamisen positiivii-
seksi.

*Minulle se, että minua on kiusattu on opettanut sen, että jokai-
nen ihminen on arvokas. Eikä ketään pidä loukata. Minusta on
tullut paljon itsevarmempi ja olen oppinut että itseään pitää
kunnioittaa. Enää en välitä muiden mielipiteistä vaan olen oma
itseni täysillä ja nautin siitä, että saan olla tällainen kuin halu-
an.*

Jotkut pohtivat myös syitä kiusaamiselle.

Mistä kiusaaminen siis johtuu? Ihmisistä, mielipiteistä, tälläistä normi jutuista. Ei sitä vaan pysty korjaan.

Jos henkilö vaan on jotenkin ärsyttävä tai erilainen voi häntä ehkä joskus kiusata, en tarkoita että häntä saisi kiusata, mutta jos on vaan ärsyttävä. Jos on joku jota on kiusattu kauan, hän tulee vainoharhaiseksi ja luulee vaikka että jos sanoo jotain läpällä niin hän ottaa sen henkilökohtaisesti ja suuttuu.

Minusta kiusaaminen on enemmänkin kateellisten panettelua... Sinänsä typerää kiusata toista mutta jotkut kokevat kiusaamisen sillä, että heistä tulee koulun ”kingi” jos he kiusaavat muutama oppilasta.

Kiusaaminen voi myös oikeasti johtua kiusatusta itsestään, jos hän on muille töykeä ja muuta. Niin tavallaan hän kerjää sitä että jotkut alkavat kiusaamaan. Vaikkei se ole oikein.

Olen sitä mieltä että kiusaaminen on väärin, sillä usein kiusaamiseen ei ole mitään syytä tai syy on todella teennäinen. Esimerkiksi erilaisuus tai yli-esittäminen tai jokin vastaava ovat usein syinä kiusaamiseen.

Osa pohti myös sitä, miten joku kokee kiusaamiseksi sen, mikä on toiselle normaalia kanssakäymistä.

Kiusaaminen on melko turhauttavaa, mutta joskus kyllä pienikin herjan heitto ja kiusoittelu luetaan kiusaamiseksi. En itse näe nimittelyä kiusaamiseksi.

Tietenkin poikien kesellä on sellaista niin sanottua ”kiusoittelua”, mutta se kuuluu asiaan.

Mutta toisaalta, en koe huuteluja tms. koulukiusaamiseksi, jos siis minulle niitä huudellaan. Esimerkiksi kasilla tuli kaikenlaisia nimityksiä, mutta ne olivat hauskoja ja niille nauroi, joten siihen ei koskaan puututtu.

Ja sekin on ollut vain nimittelyä, eli ei mitään fyysistä kiusaamista ole tapahtunut.

Onhan sitten tullut välillä painittua ihan omienkin kavereiden kanssa ja on sitten samalla tullut huudettua mitä sylki suuhun tuo.

Kiusaamiseen puuttuminen herätti kritiikkiä ja ristiriitaisia tunteita osassa oppilaita. Myös kiusaamisen tunnistamisen sekä puuttumisen vaikeutta pohdittiin.

Surullista kyllä, usein syrjiminen jää kauhean monelta huomaamatta, eritoten yläasteella jossa yksi opettaja ei näe luokkaa klassissa kuin korkeintaan kaksi tuntia putkeen.

Kiusaaminen on siitä hassu juttu, että sen hiljainen hyväksyminen on kaikkien mielestä paljon parempi kuin väliintulo ja estäminen.

Opettajia, jotka kiusaamisen hyväksyvät, en kyllä ymmärrä. Onneksi en ole joutunut sellaisia opettajia koskaan kohtaamaan, mutta kyllä niistäkin riittää vaikka miten paljon tositarinoita.

Jos muut teini-ikäiset eivät ole tarpeeksi vahvoja tai rohkeita estämään kiusaamista, niin valitettavasti ainakin minun mielestäni aikuisten ainakin pitäisi olla.

Kaikenlainen kiusaaminen suututtaa minua ja varsinkin se, että jos molempia kiusaamisen osapuolia ei kuunnella. Molempien mielipide pitäisi kuulla koska kiusaamisen takana yleensä on jotain enemmän.

Jotain pitäisi tehdä kiusaamisen estämiseksi, mutta mitä? Sen minä ainakin sanon että kaikenlainen pomputtelu ei ainakaan auta, päinvastoin.

Olen sitä mieltä, että kiusaamistapaukset ovat yksilöllisiä eikä niiden hoitamiseen ole vain yhtä ainoa oikeaa tapaa. Paljon tapauksen hoitamiseen vaikuttaa yleensäkin se, miten kiusataan.

-- hyvin usein ystäväni ovat vain todenneet kohtaloonsa alistuneina, ettei aikuisille kertominen hyödytä mitään. Että se voi vaikuttaa päivän tai pari, mutta sitten se jatkuu taas eikä kukaan saa sitä loppumaan. Joskus opettajat voivat kiistää koko asian päin kiusatun naamaa, sanoa että vika on hänessä, tai muuten vain sanoa ettei sellainen ole mahdollista tai että kiusattu kuvittelee kaiken tai jotain.

Usein opettajat eivät edes välitä jos jotakuta kiusataan.

Minusta kiusaamisen pitäisi puuttua heti.

Kiusaamisesta puhumisen vaikeudesta kirjoitettiin muutamassa kirjoittelussa.

Myös vertaisryhmän tärkeyttä ja ryhmän painetta yleensäkin pohdittiin.

Jos minua kiusattaisiin kunnolla, uskoisin että voisin ainakin muutamalle ihmiselle kertoa asiasta, mutta kun ajatukset siirtyvät vanhemmille kertomiseen... niin no. En tiedä, se olisi vaikeaa ja pelottavaa. Totta kai sitä haluaa että vanhemmat on ylpeitä lapsestaan, eikä kiusaaminen ole kauhean ylpeyttä herättävä asia.

Jokaisella jota kiusataan, pitäisi olla joku jolle voi puhua ja avautua, se helpottaa.

Nuoren pitäisi uskaltaa kertoa asiasta muille ja pyytää apua, ettei tilanne pahennu.

Kun vaan ne kiusaajat pääsisivät kaverini paikalle edes päiväksi, olen varma, että he lopettaisivat kiusaamisen siihen paikkaan.

Kiusaaminen saattaa loppua itsestään, jos ei lopu niin siitä pitäisi kertoa jollekin. Jos ei halua kertoa niin sitten pitäisi olla välittämättä.

Kiusaaminen ei ole kivaa ja jos joku kiusaa niin useat liittyvät siihen, mutta ainoa tapa välttää kiusaaminen on olla kuuntelematta ja jos joku potkii, hakkaa tms. niin yrittää olla välittämättä siitäkään. Paitsi jos kiusaaja jatkaa kiusaamistaan. Koskaan ei kannata missään nimessä alkaa kiusaamaan sitä kiusaajaa, koska silloin asiat vain pahenevat ja jotkut sivulliset joutuisivat puuttumaan kahden henkilön välisiin ”tappeluihin”.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oppilaiden kirjoitelmissa, joita oli yhteensä 14, nousi esiin koulukiusaamisen yleisyys: jokainen oppilaista totesi ainakin joskus kuulleen jostain kiusaamistapauksesta, suurin osa oppilasta totesi nähneensä kiusaamista ja osa totesi jonkun kaverinsa tai tuttunsa olevan kiusattu. Itsensä kiusatuksi koki pieni osa oppilasta ja lisäksi muutamassa vastauksessa oppilas koki kenties tulleen jollain asteella kiusatuksi, mutta kiusaamista ei osattu kunnolla määritellä tai oppilas ei kuitenkaan kokenut itseään varsinaisesti ”kiusatuksi”. Tulosten pohjalta voidaankin todeta, että kiusaaminen on suhteellisen arkipäiväistä oppilaiden keskuudessa, sillä jokainen mainitsi kuitenkin kiusaamisen olevan jollain tapaa tuttua.

Kysymys, millaista kiusaamista oppilas on havainnut, sai monenlaisia vastauksia. Osa määritteli kiusaamiseksi myös huutelut ja tönimisen, kun jollekin se taas ei ollut kiusaamista. Kaikki eivät koe kiusaamista samalla tavalla, vaan se, mikä on toiselle kiusaamista, voi olla toiselle aivan normaalia kanssakäymistä. Tyttöjen ja poikien erot näkyivät vastauksissa niin, että tytöt kirjoittivat enemmän henkisestä kiusaamisesta ja eristämisestä. Tyttöjen vastauksissa korostuivat nimittely ja perään huutelu ja myös eristäminen sekä pahan puhuminen mainittiin. Poikien keskuudessa taas näytti esiintyvän enemmänkin kiusoittelua ja fyysistä kanssakäymistä, sekä tavaroiden viemistä. Erityisesti pojat mainitsivat kirjoitelmissaan painimisen ja tönimisen, mutta eivät välttämättä kokeneet sitä kiusaamiseksi, vaan jotkut kokivat sen normaaliksi tovereiden väliseksi kinasteluksi.

Kysymykseen, onko kiusaamiseen puututtu tai miten siihen on puututtu, tuli useita erilaisia vastauksia. Valtaosa totesi, että kiusaamiseen on usein vaikeaa puuttua, kun ei sitä yleensä edes huomata. Muutamassa kirjoitelmassa todettiin, ettei kiusaamiseen yleensä puututa lainkaan tai että siihen puututaan vain hyvin harvoin. Parissa kirjoitelmassa todettiin, että puuttuminen on hyvin vaihtelevaa, eli toisinaan kiusaamiseen puututaan ja toisinaan taas ei. Joskus on käynyt niinkin, että vain toiset oppilaat, kuten kiusatun toverit, puuttuvat kiusaamiseen. Myös van-

hempien osuutta kiusaamistapausten selvittelyssä ja käsittelyssä sivuttiin, mutta se jäi kirjoitelmissa vähemmälle huomiolle. Puuttumistavoissa korostuivat teoriaan verraten lähinnä interventiomenetelmä sekä luokkatason työskentelymalli. Kiusaamista oli selkeästi käsitelty ryhmässä aiemminkin ja ryhmän kanssa oli oletettavasti tehty kiusaamista ennaltaehkäisevää työtä.

Viimeinen kohta, eli millaisia ajatuksia ja tuntemuksia kiusaaminen herättää, sai monenlaisia vastauksia, kuitenkin pääosin samantyyppisiä. Valtaosa oppilaista kirjoitti kiusaamisesta hyvin negatiiviseen sävyyn ja kritisoi myös kiusaamiseen puuttumista usein jopa kovin sanakääntein. Kiusaamiseen huomaamisen ja siihen puuttumisen vaikeutta käsiteltiin useassa kirjoitelmassa ja jotkut totesivat jopa, että kiusaamisen kertominen aikuisille tuntuu turhalta, kun ei asiaan kuitenkaan pystytä vaikuttamaan eikä kiusaaminen lopu. Joku kirjoitti myös kiusaamiseen liittyvistä häpeän tunteista, jotka osaltaan vaikeuttavat kiusaamisen huomaamista ja siihen puuttumista. Myös vertaisryhmän merkitys korostui osassa kirjoitelmia ja tuli ilmi, että ryhmän paine on hyvin voimakas yläkouluikäiselle nuorelle. Kiusaamiseen on myös helppo lähteä mukaan ryhmässä.

Tässä tutkimuksessa voitaisiin todeta, että teoria korostuu monilta osin tutkimustuloksista. Erityisesti tutkimustuloksista tuntuvat korostuvan tyttöjen ja poikien erilaiset tavat kiusata sekä vertaisryhmän merkitys ja myös sen paine kasvavalle nuorelle. Myös kiusaamisen vaikutukset ja syyt ja ilmenemismuodot näyttivät olleen teoriaosion kanssa monelta osin samankaltaisia. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kiusaaminen oli jokaiselle oppilaalle jollain tapaa tuttua, eivätkä oppilaat koe, että kiusaamiseen puututtaisiin riittävästi. Tutkimusotanta tosin on sen verran pieni, ettei mistään kovin laajoista ja kattavista tuloksista voida puhua. Tutkimuksesta saatuja tuloksia ei näin ollen pyritä yleistämään, vaan ne kertovat juuri tämän luokan kokemuksista ja näkemyksistä koulukiusaamiseen liittyen.

9 POHDINTA

Koulukiusaamista on aiheena käsitelty paljon, joten on kieltämättä haasteellista ryhtyä tekemään aiheesta opinnäytetyötä. Ilmiö on toisaalta niin laaja, että saako siitä ylipäättään kukaan enää paljon uutta tietoa irti, joten usein keskitytään sen sijaan vahvistamaan tai kumoamaan teoriaa. Tämä tutkimus vahvisti teoriaa pääosin, mutta täytyy muistaa, että koulukiusaaminenkin kehittyy ja muuttuu koko ajan. Jatkuvasti tulee uusia kiusaamismuotoja sekä kehitetään uusia puuttumis- ja ennaltaehkäisykeinoja, joten kirjallisuutta on myös aika ajoin päivitettävä.

Kuten johdannossa mainittiin, nuorten palvelut tuntuvat olevan jatkuvasti niitä, missä säästetään. Tämä näkyy varmasti suurelta osin nuorten pahoinvointina ja kiusaamisen yleisyytenä. Valitettavasti näyttäisi jopa olevan niin, että usein kiusaaminen vain säilyy nuorten arjessa eikä siihen joko osata tai viitsitä puuttua. Juuri yksilön omat kokemukset ja näkemykset ovat koulukiusaamista käsiteltäessä erittäin merkityksellisiä ja sillä perusteella tutkimukseen valittiin aineistonkeruumenetelmäksi dokumentointi. Tutkijan ominaisuudessa suurimmaksi haasteeksi tutkimusta tehdessä osoittautui objektiivisuuden säilyttäminen.

Tässä vaiheessa tutkimusprosessia voitaisiin todeta, ettei koulukiusaamiseen puuttumista ja ennaltaehkäisyä ilmeisesti tosiaan voida tutkia ainakaan liikaa. Se tuntuisi olevan ilmiö, joka valitettavasti on ja pysyy. Kiusaamista ja syrjintää on esiintynyt ammoisista ajoista lähtien, ja yhteiskunnassa on aina ollut eriarvoistumista, vaikka näin ei suinkaan pitäisi olla. Nykymaailmassa kiusaaminen on nostettu pöydälle ja tietoisuus siitä on levinnyt, joten siihen osataan aiempaa paremmin myös puuttua. Tutkimustulokset puhuvat karua kieltään ja tässäkin tutkimuksessa oppilaat kokivat, ettei koulukiusaamiseen ole puututtu tarvittavin keinoin ja että sitä on yleisesti ottaen vaikeaa huomata. Valitettavasti varsin usein tuntuisi käyvän niin, ettei kiusaamista huomata. Tulevissa koulukiusaamista käsittelevissä tutkimuksissa voitaisiin käsitellä laajemmin miten oppilaat itse toivoisivat kiusaamiseen puututtavan.

LÄHTEET

Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Gordon, T., Holland, J. & Lahelma, E. 2000. Making Spaces, Citizenship and Difference in Schools. New York & London: St. Martin's Press & MacMillan Press

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.

Himberg, L., Laakso, J., Peltola, R., Näätänen, R. & Vidjeskog, J. 2000. Psykologia 2. Kehittyvä ihminen. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Helsinki: Kirjapaja Oy.

KiVa Koulu –hanke. [Viitattu 1.9.2009]. Saatavissa:

http://www.kivakoulu.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=133&Itemid=133

Kuula, R. 2000. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Joensuu: Joensuun yliopistopaino. Kasvatustieteellisiä julkaisuja.

Lämsä, A-L. 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Miksi kertoisin, kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. [Viitattu 24.8.2009]. Saatavissa: <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/faae9d413a217ed9206ed14031af683c/1255007551/application/pdf/8577382/MLL%20Kiusaamiskyselyraportti%20web.pdf>

Olweus, D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Helsinki: Otava.

Opetusministeriö. Julkaisut. Koulukiusaaminen peruskoulun yläluokilla 2000-2007. [Viitattu 15.8.2009]. Saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/Koulukiusaaminen_peruskoulun_ylaluokilla_2000_2007.html

Pikas, A. 1990. Irti kouluväkivallasta. Espoo: Weilin+Göös.

Peltola, R., Himberg, L., Laakso, J., Niemi, P. & Näätänen, R. 2001. Psykologia 1. Toimiva ihminen. Helsinki: WSOY.

Perusopetuslaki. 21.8.1998/628. 7 luku 29 § [Viitattu 30.9.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä. Tampere: Tammer-paino Oy.

Salmivalli, C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Stakes Kouluterveyskysely 2009. [Viitattu 30.9.2009]

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2009/kiusaaminen2009.htm>

Särkelä, J. 2008. Koulumurhat. Vantaa: Hansaprint Oy.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

LIITE 1

Henna Kauppinen

TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ

XXXXXXXXXX

XXXXXX LAHTI

henna.kauppinen@lpt.fi

17.08.2009

puh. XXX XXX XXXX

XXXXXX yläaste

Rehtori XXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXX

XXXXXX Lahti

Pyydän kohteliaimmin lupaa toteuttaa opinnäytetyötäni yhteistyönä yläkoulunne 9. luokkalaisten oppilaiden kanssa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää yhdeksännen luokan oppilaiden omia kokemuksia ja näkemyksiä koulukiusaamisesta sekä kiusaamiseen puuttumisesta. Aineiston keruu tapahtuu kouluaikana vapaamuotoisten kirjoitelmien avulla ja vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisina.

Opinnäytetyö on osa Sosionomi (AMK) opintojani Lahden ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön ohjaavana opettajana toimii Tarja Kempe-Hakkarainen.

Lahdessa 17.08.2009

Henna Kauppinen

LIITE 2

ARVOISAT 9. LUOKKALAISEN VANHEMMAT!

Olen sosionomi (AMK) -opiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta. Teen opintoihini kuuluvaa opinnäytetyötä, jonka aiheena on koulukiusaaminen. Tutkimuksessani selvitän yhdeksännen luokan oppilaiden omia kokemuksia ja näkemyksiä koulukiusaamisesta sekä kiusaamiseen puuttumisesta. Toivon, että lapsenne saa osallistua opinnäytetyöni.

Tutkimuksen toteutus tapahtuu vapaamuotoisen kirjoitelman avulla tavallisen oppitunnin aikana. Kirjoitelmat kirjoitetaan nimettöminä, joten nuoren henkilöllisyys ei tule esille missään vaiheessa opinnäytetyötä. Käsittelen saamaani aineistoa erittäin luottamuksellisesti.

Tutkimuksen toteutus järjestetään viikolla 36.

Ystävällisin terveisin,

Henna Kauppinen

Palauta osallistumislupa kouluun opettaja XXXXXX:lle 3.9 mennessä, kiitos!

Lapseni _____(nimi)

_____ saa osallistua opinnäytetyön osana kuuluvaan tutkimukseen

_____ ei saa osallistua opinnäytetyön osana kuuluvaan tutkimukseen

---

Huoltajan allekirjoitus

Kirjoita aiheesta

Kokemuksiani ja näkemyksiäni koulukiusaamisesta ja siihen puuttumisesta

Toivon, että käsittelet kirjoitelmassasi seuraavia asioita:

- Koetko, että sinua on kiusattu koulussa?
- Oletko huomannut että jotain muuta on kiusattu?
- Millaista kiusaaminen on ollut?
- Miten kiusaamiseen on puututtu vai onko siihen puututtu?
- Millaisia ajatuksia ja tunteita kiusaaminen sinussa herättää?

Merkitse kirjoitelman loppuun ikäsi sekä se, oletko tyttö vai poika.

Nimiä ei tarvitse kirjoittaa, pelkkä sukupuoli riittää.

Esim: Tyttö, 16 v.

**SUURET KIITOKSET OSALLISTUMISESTASI
OPINNÄYTETYÖHÖNI!**

Henna Kauppinen

Sosionomi (AMK) -opiskelija

Lahden ammattikorkeakoulu